Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه

||||||||||||||||||||||||||||||||

کتاب :: فضل الباري د بخاري شريف پښتو شرحه

ليکوال:: علامه محمد معين الدين ابوالفضل

خپرونکي :: د بېنوا پاڼه

دخپريدو طرز :: پرلپسې لړۍ

کمپوز/ ډيزاين ::خپله ليکوال

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم.

بخاری شریف اودشرحي فضل الباري لړی (۱) برخه

الحمدلله وکفي والصلوة والسلام علي عباده الذين اصطفي.

صـراط مــستقيم مسلـــميـنان ـــــ نمانده بعدفرقان جزبـــخاري

بخاري کرده است ازحسن نيت ـــــ دعاي‌ې مغفرت درشان قاري

دعاهاي‌ې بخاري مستجاب است ـــــ گمـــان راتـودرين دعوت چه داري

هرقدم په رهبري دعلم اخله ـــــ ابوالفضله که دي خداي ته زړه مائل وي

امابعد: له دغي شرحي څخه دبخاري شريف چي فضل الباري يې نوم دئ گرانواستفاده کونکو ! له مخه تردي چي داسلام دپيغمبر درحمت للعالمين رسول دمقدسواحاديثو کوم چي امام بخاري (رحمه الله تعالي) په خپل کتاب بخاري شريف کښي راجمع کړيدي په شرحه اوپه تفصيل اوتحقيق پيل کوم ددغي شرحي کيفيت اوځرنگوالئ درته بيانوم .

محترمو په دغه شرحه کښي چي کوم بنيادي اواساسي امور په فهم کښي نيول سويدي هغه په دي ډول دي .

۱) (دحديث دهرلفظ ترجمه په داسي ډول چي هرڅوک په پوه سي اواستفاده ورڅخه وکړي.

۲) (بيان دمناسبت دحديث له ترجمة الباب سره.

۳) (بيان دتطبيق دمذهب اودحديث.

۴) (دفعه دتعارض کچيري دغه حديث معارض حديث درلودئ.

۵) (بيان دهغو مسئلو چي له مطلوب حديث څخه رامستنبطي سويوي.

٦) (بيان دهغوکتابودحديثوچي دامام بخاري رحمه الله تعالي دکتاب په ډول په دوی کښي هم دهمدغه حديث روايت سويوي.

۷) (علمي اوصرفي اونحوي اوبلاغي تحقيق دالفاظودحديث ،البته داضرور نه ده چي دهرحديث په تشريح کښي به دغه ذکرسوي ټول امورتحقق مومي ، بلکي د اکيدای سي چي ديوه حديث تشريح به له ځني ددغوامورو څخه خالي وي ،پاته سو بيان دسند اودراويانو دحديث نو ودي ته زه په دغه شرحه کښي هيڅ اشاره نکوم الاماشاءالله ،ځکه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي يوخوپه دي باره کښي ځانته کتابونه جوړسويدي ،ودغه کارته په هغووختوکښي ضرورت ؤ چي احاديث به يودبله پياد زده کيدل ،اوراويان دحديثو اواحوال ددوی چڼل سوي اوپه کتابو کښي مثبت سوي نه ؤ ، ترديې دمخه چي دبخاري شريف دکتاب دابتدائي الفاظو شرحه پيل کوم يوڅومقدماتي بيانونه کوم چي ترعامواحاديثو اوترټولوکتابو داحاديثوتعلق لري.

)۱ (پوسه چي يومطلق علم حديث دئ، اودوهم علم روايت الحديث دئ ، دريم علم درايةالحديث دئ، اوڅلورم علم اصول حديث دئ ،دمطلق علم حديث تعريف په عربي ژبه په دي دول دئ. (هوعلم يُعرف به اقوال رسول الله صلي الله عليه وسلم وافعاله واحواله)

)الكرماني ج۱ص عمدة القاري ج۱ ص۱۲ (

يعني مطلق علم حديث عبارت دئ له علم څخه په قولودرسول عليه السلام اوپه فعلواوكارو دده اوپه احوالودده.

اودعلم رواية الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ:

)هوعلم يشتمل علي نقل افعال رسول الله صلي الله عليه وسلم واقواله وصفاته وتقريراته(

تدريب الراوي ج۱ ص۲۰

يعني علم درواية الحديث هغه علم دئ چي مشتمل وي پرنقل کولوباندي دفعلودرسول عليه السلام اودقولودده اودصفتودده اودتقريرودده.

پوسه! چي دنبي عليه السلام فعلونه اوقولونه اوصفتونه خووبيان ته حاجت نه لري سره له دي چي په بل ځاي کښي بي وضاحت راسي ،اوتقريردرسول عليه السلام ودي ته ويل کيږي چي ده مبارک ويوچاته پريو کارباندي مثلاً قرارورکړيوي، په دي معني چي دده په حضورکښي يوچايوکارمثلاً کړيوي اوده مبارک پرهغه چاباندي انکارنه وي کړئ.

اودعلم دراية الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ :

هو علم يشتمل علي شرح اقوال رسول الله صلي الله عليه وسلم وافعاله وصفاته ويعلم به طُرق استنباط الاحكام ويعرف به ترجيح الراجيح منها والتطبيق بين الاحاديث.

هكذايفهم من تدريب الراوي ج۱ ص۴۰

يعني ددراية الحديث علم هغه علم دئ چي مشتمل وي پرشرحه اوپربيان باندي دقولواودفعلواودصفتو درسول عليه السلام،اوپيژندلي کيږي په ده سره لاري دراايستلو دشرعي احکامواودارنگه پيژندل کيږي په ده سره ترجيح دهغه حديث چي راجح وي له نورواحاديثو څخه ، اودارنگه پيژندل کيږي په ده سره تطبيق په منځ کښي داحاديثو.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودعلم اصول الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ:

)هوعلم بقوانين يعرف بها احوال السند والمتن(

اويا په دي ډول :

هوالعلم بالقواعدالمعرِّفة بحال الراوي والمروي(

تدريب الراوي ج۱ص۴۱ ــــ

يعني علم اصول الحديث علم دئ په داسي قوانينواوكلي قاعدوچي دهغوی په سبب پيژندل كيږي احوال دسند اود متن دحديث ،ياعلم اصول الحديث پيژندنه دداسي قاعدوده چي ورپيژندونكي وي دحال دراوي دحديث اودمروي چي حديث دئ.

پاته مقدماتي بيانونه به په (۲)برخه كښي انشاءالله درته راسي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری شریف اودشرحي فضل الباري لړۍ (۲) برخه

بسمه تعالی . محترموورونو ددي لړي په اوله برخه کښي دحديثو دځلور قسمه علومو په عربي ژبه تعريفونه اودهغوی ژباړه موږوتاسي ته بيان کړه په دي برخه کښي ځني نورمقدماتي بيانونه درته کوم چي ددغه ټول بيانونه کوم چي په دغه برخه کښي درته راځي دتيري برخي له توضيح اوله اتمام سره تعلق لري.

اول بيان په قول اوپه فعل اوپه صفت اوپه تقريرکښي درسول الله صلي الله عليه وسلم دي.

پوسه چي قول درسول الله صلي الله عليه وسلم دده مبارک ومبارکوارشاداتو اووېناؤ ته ويل کيږي لکه دا ارشاد دده مبارک چي (الدين النصيحة) رواه مسلم ج۱ص۵۴ اوترمذي ج۲ ص۱۴ اونسايي ج۲ص۵۸۱،او احمد په مسندخپل کښي ج۱ ص۳۵۱.

يعنی دين نصيحت اوخيرخواهي دئ، يعني په دي معني چي مسلمان به خير خواه وي هم به دخداي خيرخواه وي اوهم به درسول خيرخواه وياو هم به دخداي دکتاب قران کريم خيرخواه وي، اوهم به دنيکواامانو اواميرانوخيرخواه وي، اوهم به دعاومومسلمانانوخيرخواه وي.

افعال درسول عليه السلام:

وهغوکاروته دده مبارک ويل کيږي کوم چي له ده څخه صادرسوي وي اوده مبارک کړيوي لکه په دغه مبارک حديث کښي چي (ان رسول الله صلي الله عليه وسلم جَمع في حجة الوداع المغرب والعشاء بالمزدلفة)بخاري ج۱ ص۲۲۷،اومسلم ج۱ ص۴۱۷

يعني بيشکه رسول الله عليه وسلم سره جمع کړل په حجة الوداع کښي دماښام اودماخستن لمونځونه په مزدلفه کښي يعني دماښام اودماخستن لمونځونه يې دواړه په مزدلفه شريفه کښي دماخستن په وخت کښي وکړل.

احوال درسول عليه السلا م:

احوال درسول عليه السلام عبارت دي له صفاتوڅخه درسول عليه السلام ، اوصفات درسول عليه السلام دوه قسمه دي ،اول اختياري صفتونه، اودوهم غيراختياري صفتونه ، اختياري صفتونه دده مبارک له رحمت اوشفقت دده داللہ جل جلاله پرمخلوق باندي اولکه عبادت اوتواضع اوحلم دده مبارک ،اوغير اختياري صفتونه دده مبارک عبارت دي دده مبارک له جسماني صفتوڅخه ،لکه دمثال په ډول دا چي دي مبارک ميانه قده ؤ وغيره.

پوسه چي علماءدعلم رواية الحديث دده مبارک ددغودواړوقسموصفتوروايت اوذکرکوي ، اوفقهاءرحمهم الله تعالي تنها دده مبارک له اختياري صفتوڅخه بحث کوي داپه دي سبب چي ددوی مقصد ترهغوصفتوپوري داسلام دپيغمبرتعلق لري کوم چي له دوی څخه د شرعي احکامواستنباط کيږي اوهغه دده مبارک اختياري صفتونه دي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاريرياتقريرات درسول عليه السلام:

دتقرير دلفظ جمع ده ،تقرير په اصل کښي دتفعيل دباب مصدر دئ چي په معني د قراروركولو دئ ،او په عام عرف کښي تقرير بيانول دي دمعني په عبارت سره لکه تحريرچي بيانول دمعني په کتاب سره دئ، دمحدثينو په اصطلاح کښي تقرير درسول عليه السلام ودي ته ويل کيږي چي يوه داسي شخص به چي دشريعت به تابع ۆ درسول عليه السلام په حضورکښي يوکاروکړاويابي يوه خبره وکړه اورسول عليه السلام به په هغه کار ياخبره باندي سکوت وکړ ،اوپرهغه باندي بي انکارونکړ نوودغه سکوت ته دده مبارک تقرير ويل کيږي.

پوسه چي سکوت درسول عليه السلام پريوه کاريايوه خبره باندي حجت اودليل دصحت اوجواز دهغه کاراودهغي خبري دئ اودارنگه دهرنبي سکوت هم دغه حکم درلودئ ،مگر پرته له نبي څخه د بل هيچا سکوت حجت اودليل نسي گرځيدلای.

لمعات التنقيح ج۱ ص۲۲

دوهم بيان په موضوع کښي دعلم حديث دئ.

پوسه چي دموضوع لفظ په اصل کښي کښي داسم مفعول صيغه ده چي وايښول سوي شي ته ويل کيږي ،اودغه لفظ دحکماؤ په اصطلاح کښي وهغه محل ته ويل کيږي چي له هغه شي څخه مستغني وي کوم چي په ده کښي يې حلول کړيوي چي عربي تعبير يې په دي ډول دئ.

(الموضوع هوالمحل المستغني عن الحال) دمثال په ډول انسان موضوع بلل کيږي ،اودده رنگ اوصفتونه اعراض بلل کيږي.

اودمنطيقيانوپه اصطلاح کښي موضوع واول جزته د قضيې حمليې ويل کيږي کومه چي نحويان ورته جمله اسميه خبريه وايي ،لکه زيد قائم په دغه جمله کښي دزيدلفظ موضوع بلل کيږي اودقائم لفظ ته ددوی په اصطلاح کښي محمول ويل کيږي.

اودنحويانو په اصطلاح کښي موضوع وهغه شي ته ويل کيږي لفظ وي اوکه غير لفظ وي چي ديوي معني دپاره وضعه سوئ وي.

اوپه مشترکه اصطلاح کښي دټولوعلومو موضوع دعلم وهغه ته ويل کيږي چي په دغه علم کښي ددي له ذاتي عوارضوڅخه بحث کيږي کوم چي عبارت دي له هغوصفاتو اواحوالوڅخه ددغي موضوع چي ودي ته يعني ودغي موضوع ته ددي دذات له وجي يادددي دمساوي له وجي عارض سويوي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علامه کرماني فرمايلي دي چي موضوع دعلم حديث ذات درسول عليه السلام دئ ، يعني په دي حيث چي دي رسول دئ.

پوسه چي ذات درسول عليه السلام له دي حيثيته چي دي رسول دئ دمطلق علم حديث موضوع دئ نه دعلم رواية الحديث ځکه چي موضوع دعلم رواية الحديث مرويات اوروايات دي له حيثيت څخه دمتصل والي دحديث اودمنقطعوالي دده په اعتبار دسندسره.

مقدمة اوجزالمسالک ص۷

اوموضوع دعلم درايةالحديث هم روايات او مرويات دي خومګر له حيثيته دشرحي اودبيان دالفاظو دمروياتواو له حيثيته داستنباط داحکامو شرعيه ؤله دوی څخه.

اوموضوع دعلم اصول الحديث دحديث متنونه اودحديث سندونه دي.

دريم بيان په غرض اوپه غايه کښي دعلم حديث دئ.

پوسه چي غرض وهغه ته ويل کيږي چي دهغه دتحصيل په وجه ته يوفعل اوکار وکړي اوغايه وهغه ته ويله کيږي چي ستاپرکا رباندي مرتبه سي دمثال په ډول ته وبازارته ددي دپاره ولاړ سي چي يوشي رانيسي نودغه تګ چي تاوبازارته ددغه شي درانيولودپاره وکړنووتاته ذوالغرض اوستا ودغه تګ ته ذوالغاية ويل کيږي ،اورانيول ددغه شي چي وتاته منسوب کړي نوغرض ورته ويل کيږي ،اوچي ستاودغه کارته يې منسوب کړي نو غاية ورته ويله کيږي.

دعلم حديث غرض اوغاية فَوزاوبري دئ په سعادت دداري‌نو.

کرماني ج۱ ص۱۲.

اوځنوعلماؤفرمايلي ي چي غاية اوغرض دعلم حديث مشابهت پيداکيدل دي دنبي عليه السلام له اصحابو سره ،ځکه چي اصحابوبه درسول عليه السلام حديثونه اوريدل اوپيادول بي اونوروته بي رسول نويوڅوک چي په علم حديث مشغول وي نوهغه هم په دغوصفتوسره موصوف ګرځي.

نورمقدماتي بيانونه به په(۳)دريمه برخه کښي درته راسي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری شريف اودشرحي فضل الباري لړۍ (۳) برخه

بسمه تعالي.

محترمو کتونکو په دي برخه کښي دمقدماتي بيانوله جملي څخه په باره کښي داقسامو اودانواعو دکتابو داحاديثوبيان درته کوم.

پوسه چي داحاديثوعلماؤ داحاديثو کتابونه وډيرواقساموته تقسيم کړيدي چي تفصيل يې په لاندي ډول دئ.

اول قسم جوامع دي.

جوامع جمع دجامع دئ اوجوامع د حديثو وهغو کتابوته ويل کيږي چي په دوی کښي داتو ۸ مضامينو حديثونه راوړل سويوي چي هغه اته ۸ مضمونونه په دغه شعر کښي ذکر سويدي.

سير،اداب ،تفسير، عقائد ــــــــــــــ فتن،احکام ، اشراط ،ومناقب.

له سير څخه مراد دجهاد اودغزاگانو حديثونه دي ، له اداب څخه مراد هغه حديثونه دي چي ترمعاشرتي امورو پوري تعلق لري ، له تفسير څخه مراد هغه حديثونه دي چي دقران کريم ترتفسير پوري تعلق لري ، اوله عقائدڅخه مرادهغه حديثونه دي چي ترايماني امورو‌پوري متعلق وي، اوله فتن څخه مرادهغه حديثونه دي چي په هغوی کښي داسلام پيغبر وخپل امت ته له راتلونکو حوادثو اوفتنوڅخه پيشگوېي کړيوي ،اوله احکام څخه مرادهغه حديثونه دي چي په هغوی کښي دفقهي حکمونه بيان سويوي ، اوله اشراط څخه مراد هغه حديثونه دي چي په دوی کښي دقيامت دورځي دعلامو ذکرراغلئ وي ، اوله مناقب څخه مراد هغه حديثونه دي چي منقبتونه اوفضيلتونه دصحابه ؤ پکښي بيان شويوي، پردي خبره باندي اتفاق دئ چي بخاري شريف،او ترمذي شريف دجوامعوکتابو له جملي څخه دي ،البته د مسلم شريف په باره کښي دځنوعلماؤ قول دادئ چي دجوامع له جملي څخه نه دئ ځکه دتفسير په ارتباط چي کوم حديثونه په مسلم شريف کښي راغلي دي نو هغه ډير کم دي ،خو صحيح قول دادئ چي مسلم شريف هم له جوامع څخه دئ ،ځکه که څه هم هغه حديثونه چي امام مسلم په کتاب التفسير کښي راوړيدي کم دي مگر که دتفسير په اړه وهغوټولورواياتو ته وکتل سي کوم چي په مسلم کښي په مختلفو ځايو کښي ذکرسويدي نوبيا دتفسيررواياتونه دمسلم شريف هم وکافي مقدارته رسيږي.

دوهم قسم دکتابو داحاديثو سنن دي.

سنن وهغه کتابو ته داحاديثو ويل کيږي چي په دوی کښي احاديث دفقهي دبابوپه ترتيب ذکرسويوي لکه سنن ابي داود ، اوسنن نسائی ، او جامع ترمذي ، ترمذي شريف سره له دي چي دجوامع له جملي څخه دئ دسنن له اقسامو څخه هم دئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم قسم مسانید دي.

مسانددحدیثو وهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي حدیثونه دصحابه ؤ په ترتیب راوړل سویوي ، اوترتیب دصحابه ؤ ځنو علماؤ دحروف تهجي په اعتبار معتبر کړیوي ،دمثال په ډول دکوموصحابه ؤ په نومونو کښي چي اول حرف همزه راغلئ وي نودوی دهغوی روایتونه دمخه ذکرکړیوي اودکوموصحابه ؤپه نومونوکښي چي (ب)راغلي وي نو بیاپي دهغو روایتونه ذکرکړیوي ، وهکذا.

اوځنوعلماؤ بیا ترتیب ددوی ددرجواومرتبو اومقاماتو په اعتبار معتبر کړیدئ په دي ډول چي مثلاً اول یې دخلفایې راشدینو روایتونه ذکرکړیوي بیا یې دعشره مبشره ؤروایتونه ذکرکړیوي ا و

بیایې دهغو صحابه ؤ روایتونه ذکرکړیوي کوم چي دبدر وغزاته حاضر سویوه چي بدریین ورته ویل کیږي ، اودریم یې دهغو اصحابو روایتونه ذکرکړیوي چي په بیعت رضوان کښي یې شرکت کړیوو ،وهکذا.

اوځني علماوو بیا دصحابه ؤ ترتیب دقبیلو په اعتبار معتبرکړیوي په دي ډول چي اول یې دبني هاشم دقبیلي داصحابو روایتونه ذکرکړیوي اوبیا یې دهغي قبیلي داصحابو روایتونه ذکرکړیوي کومه چي دبني هاشم وقبیلي ته په قرابت کښي نږدي وي وهکذا.

په مساندوکښي ترټولو ډیرمشهورمسند، مسند دامام احمد بن حنبل رحمه الله تعالي دئ.

تنبیه : پوسه چي دمسند دلفظ اطلاق کله کله پرهغه کتاب باندي هم کیږي په کوم کښي چي مسند اومرفوع حدیثونه ذکرسویوي په همدي وجه وبخاري شریف ته المسند الصحیح للبخاري ، اووسنن دارومي ته مسنددارومي ویل کیږي.

څلورم معاجم دي.

حضرت شاه عبدالعزیز رحمه الله تعالي په عجالة نافعة کښي ذکرکړیدي چي دمحدیثینو په اصطلاح کښ معاجم داحادیثو وهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي حدیثونه دمشائخو اوداستاذانو په ترتیب ذکرسویوي خو ځینو دغه ترتیب دتقدم في الوفات په اعتبارمعتبر کړیدي په دي ډول چي کوم استاذ یې دمخه وفات کړیوي نو دهغه حدیثونه یې دمخه ذکرکړیوي ،وهکذا،اوځنوبیا دمشائخو ترتیب دمشائخودعلم اوفضیلت په اعتبار اوځنوبیا دحروف تهجي په اعتبار معتبرکړیوي خو اخیري طریقه په عمومي ډول رائجه ده ، اوحضرت مولانا محمد زکریا صاحب بیا فرمایلي دي چي معجم وهغه کتاب ته ویل کیږي چي په ده کښي دحروف تهجي په ترتیب حدیثونه ذکرسویوي، بیاداپردري قسمه دي، اول قسم یې دادئ چي ترتیب دحروف تهجي ؤیې دصحابه کرامو له نومو څخه معتبرکړیوي ، دوهم قسم یې دادئ چي دشیوخو اواستاذانوله نومو څخه یې دحروف تهجي ترتیب رااخستئ وي ،اودریم قسم یې دادئ چي داحادیثو له حروفو څخه یې دحروف تهجي ؤترتیب اخذکړیوي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم قسم مستدرکات دي.

مستدرکات وهغو کتابوته دحديثو ويل کيږي چي په هغوی کښي هغه حديثونه راوړل سويوي

چي هغه ديوه بل مصنف کوم چي په حديثو کښي يې کتاب جوړکړيوي پرشرط باندي برابر وي مگر هغه قصداً يا سهواً هغه حديثونه په خپل کتاب کښي نه وي راوړي لکه مستدرک دحاکم علي الشيخين.

شپږم قسم مستخرجات دي.

مستخرج وهغه کتاب ته دحديثو ويل کيږي چي دده مصنف ديوه سابق مصنف دکتاب حديثونه اوروايتونه په خپل کتاب کښي په خپل سندسره راوړيوي نه دسابق مصنف په سند سره په دي ډول چي سابق مصنف دده په سند کښي نه وي راغلئ بلکي دده سند ده سابق مصنف له شيخ يا له شيخ الشيخ سره مثلاً گډ سويوي.

اوم اجزاء دي.

اجزاوهغوکتابوته ويل کيږي چي په دوی کښي يا ده يوه سړي مرويات اوحديثونه ذکر سويوي عام له دي څخه که دغه يوسړي له صحابه ؤ څخه وي يا ددغه مصنف له مشائخو څخه وي لکه جزدحديث دابوبکر رضي الله تعالي عنه ،اويا په دوی کښي ديوي جزئی مسئلئ مربوط حديثونه ذکرسويوي لکه جزء رفع ا ليدين.

اتم قسم اربعينات دي.

اربعينات وهغوکتابوته ويل کيږي چي صرف څلويښت حديثونه په دوی کښي راوړل سويوي .

:تنبيه : پوسه چي اربعينات کتابونه ځکه علماء کرامو تصنيف کړيدي چي داسلام پيغمبرصلي الله عليه وسلم فرمايلي دي.

(من حفظ علي امتي اربعين حديثاً في امر دينها بعثه الله فقيهاً وکنت له يوم القيامة شافعا وشهيداً) رواه البيهقي في شعب الايمان ج٢ص٢٠٧ و٢٧١

يعني هرچا که حفظ کړل پر امت څما باندي څلويښت حديثونه په باره کښي دکار ددين دامت زما نودقيامت په ورځ به مبعوث کړي دي الله پاک په داسي حال کښي چي فقيه به وي، يعني په جمله کښي دفقهاؤ به وشميرل سي اوسم به زه ده لره په ورځ کښي دقيامت شفاعت کونکي اوشاهد.

پوسه چي دغه حديث که څه هم علماؤ ضعيف گڼړلي دئ خو حافظ جلال الدين سيوطي په جامع صغير کښي دغه حديث مبارک ذکر کړيدئ اودصحت علامه يې ورکړيده په دي سبب چي ددغه حديث په ډيرو سندو سره روايت سويدئ نودسندودکثرت په اعتبار له ضعف څخه خارج سويدئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم قسم علل دي .

علل وهغه قسم ته دکتابو دحدیثو ویل کیږي چي په دوی کښي دهر حدیث ټول سندونه اواختلاف دراویانواوخفي علتونه ذکرسویوي.

لسم قسم اطراف دي .

اطراف وهغو کتابو ته دحدیثو ویل کیږي چي په دوی کښي داحادیثو یوه یوه برخه ذکر سویوي او داپکښي ویل سوي وي چي دغه حدیث مثلاً په فلان اوفلان کتاب کښي په فلان او فلان ځای کښي مذکوردئ.

یوولسم قسم ترغیب اوترهیب دئ.

اودوولسم قسم مسلسلات دي.

اودیارلسم قسم ثلاثیات دي.

اوڅورلسم قسم کتب العقائد دي

اوپنځلسم کتب الاحکام دي.

اوشپاړسم قسم کتب التاریخ دي.

اواولسم قسم کتب الزهددي.

اواتلسم کتب الاداب دي..

نولسم کتب الفتن دي .

اوشلم قسم کتب المناقب دي.

یویشتم قسم کتب مشیخه دي.

دویشتم قسم کتب الافراد والغرائب دي.

محترممو مستفیدینو څلورمه اوپنځمه برخه لا په مقدماتي بیانو کښي ده له هغه څخه وروسته به انشاء الله دبخاري شریف دشرحي لړی پیل سي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری شریف او د شرح فضل الباري لړۍ (۴) برخه

بسمه تعالي.

محترمولوستونکو دګمراه ډلو له جملې څخه یوه ډله داسي ډله ده چي دمنکرین حدیث په نامه سره یادیږي دغه ډله دنبي علیه السلام له احادیثوڅخه منکره ده ،او په احادیثوعمل کول جائزنه ګڼي البته دغه ګمراه ډله بیا په خپل منځ کښي هم پرمختلفوډلوباندي تقسیم سویده ، دوی دخپل دغه فاسد مسلک دپاره له ځان سره خورا ډیر باطل دلیلونه لري چي مکمله توضیح به ددي په خپل مناسب ځای کښي انشاءالله درته راسي ،ددوی له ډیرومهمو دلائلو څخه یودلیل دادئ چي دنبي علیه السلام داحادیثو تدوین دده مبارک له وفات څخه دوه سوه یادوه نیم سوه کاله وروسته سویدئ ،یعني هغه وخت چي دامام بخاري ، امام مسلم ، امام ابوداود ، امام نسائي ،اوامام ابن ماجه وغیرهم رحمهم الله تعالي زمانه راغله نوداحادیثوتدوین وسو ،نوپه دي سبب احادیث قابل دقبول نه دي، نوپه دي خاطر چي ددغوګمرهانو ددغي خبري کذب اوبطلان درته واضح سي نوځني نمونی دتدوین اودلیکني درسول علیه السلام داحادیثوکومي چي داصحاب کرامو په زمانه کښي داصحاب کراموپه لاسوسره سویدي درته ذکرکوم خوله مخه دردي دوي مهمي خبري درته کوم.

اوله خبره دا ده چي داسلام د پیغمبر اودصحابه ؤ په زمانه کښي دنبي علیه السلام دحدیثونودحفاظت اودخوندي کولو دپاره اصحابو دري لاري په کاراچولي وي ،اوله لارداوه چي دنبي علیه السلام احادیث بي په خپلوذهنواوپه زړو کښي په مضبوط ډول حفظ کول اوپیادول بي وعربوته په فطري ډول الله پاک ډیري طاقتوري اوبي مثاله دحفظ قوي ورکړیوي اوکله چي بیا دوی په اسلام مشرف سول نوپه دي باره کښي نورهم مضبوط وګرځیدل ،اودوهمه لار دتعامل لاروه ، یعني هرحدیث چي به دوی له نبي علیه السلام څخه واوریدئ نو په حتمي ډول بې دهغه په مقتضي عمل کاوه ، اودریمه لار داوه چي ځینوددوی به دنبي علیه السلام دمبارکواحادیثو تحریراولیکنه هم کوله.

دوهمه خبره داده چي له نبي علیه السلام څخه داسي روایتونه اوحدیثونه هم راغلي دي چي هغه پردي باندي دلالت کوي چي داسلام پیغمبر خپل اصحاب له تدوین اوله لیکني داحادیثوڅخه منعه کړیوه دمثال په ډول په مسلم شریف کښي له حضرت سعید خدري رضي الله تعالي عنه څخه روایت دئ چي رسول الله صلي الله علیه وسلم فرمایلي دي .(لاتکتبوا عني ومن کتب عني غیرالقران فلیمحه حدثوا عني ولاحرج ومن کذ ب علي متعمداً فلیتبوء مقعده من النار)

یعني مه لیکئ تاسي له ماڅخه یعني حدیثونه زما اوهرچا که لیکلي وي له ماڅخه غیرله قرانه ،یعني نور شیان نومحوه اوخراب دي کړي ،او نقل دروایت اودحدیث کوئ له ماڅخه اوپه دي کښي هیڅ حرج اوممانعت نسته اوهرچاکه وویل دروغ پرماباندي په داسي حال کښي چي تعمدکونکئ ،قصدکونکئ ؤ په دغه دروغ ویلو کښي نوودي نیسي ځای خپل له اورڅخه ددوږخ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه ددترمذي شريف په دوهم جلد (۱۰٦)صفحه کښي له حضرت سعيدخدري رضي الله تعالي څخه په دي مضمون روايت سويدئ چي ده ويلي دي چي ما له رسول عليه السلام څخه دحديثو دکتابت اجازت وغوښتئ نوده مبارک وماته اجازت رانکړ، دارنگه دمسند امام احمد په پنځم جلد (۱۸۲) مخ کښي له حضرت زيدبن ثابت څخه په هم دغه ډول روايت سوی دی خو له دي سره سره داحاديثوپه معتبروکتابوکښي داسي حديثونه هم موجوددي چي داسلام پيغمبرداحاديثو دکتابت اجازه واصحابو ته کړيده بلکي پدي باندي هم دلالت کوي چي ده مبارک به واصحابوته داحاديثو پرليکنه باتدي باعثتوب ورکاوه نوعلماء کرامو اومحديثينو فرمايلي دي چي احاديث دمنع دکتابت محمول دي پرابتداء داسلام باندي اومنسوخ سويدي په هغو حديثوسره چي داحاديثو دکتابت پراجازه باندي دلالت کوي مکمل تفصيل به ددي هم په خپل ځای کښي درته راسي دلته دغه قدرکفايت کوي.

درخانه اگرکس است ـــــ يک حرف بس است

اوس وهغوليکنوته ځيرسئ کومي چي نبي عليه السلام يا صحابه ؤ دنبي عليه السلام داحاديثو کړيدي .

درسول عليه السلام اودصحابه کرامو په زمانه کښي تر (۱۱۰) هجر ي سني پوري داحاديثومبارکه ؤد تدوين اود کتابت بيان.

)۱ (کتاب صدقه .

عبدالله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي چي رسول الله صلي الله عليه وسلم دخپل

ژوندپه اخري ورځوکښي وخپلوحاکمانوته دليږلو دپاره کتاب الصدقه تيار کړئ وو چي په هغه کښي دحيواناتودزکات مسئلي وي .(ترمذي)

)۲ (صحيفه عمروبن حزم

رسول الله صلي الله عليه وسلم ديمن وگورنرياوالي عمروبن حزم رضي الله تعالي عنه ته يوه صحيفه ليږلي وه چي په هغه کښي دقران کريم دتلاوت ، لمونځ ، زکات ، طلاق دغلام ازادولو، قصاص ،ديت فرائض (د ميراث مسئلي) سنن اودکبيره گناهونو تفصيل ليکل سوئ وو.

احمد ،ابوداود ،نسائي دارقطني ،دارمي ،حاکم ،

)۳ (صحيفه علي رضي الله تعالي عنه.

رسول الله صلي الله عليه وسلم وعلي رضي الله عنه ته يوه ليکلي سوي صحيفه ورکړي وه چي دهغي صحيفي په باره کښي به علي رضي الله تعالي عنه فرمايل چي،،قسم په الله دئ زماسره دويلوليکلو بل کتاب نسته ماسوي دالله پاک

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب څخه اوددي صحیفي څخه، داماته رسول الله صلي الله علیه وسلم راکړیوه په دي کښي دزکوة مسئلي ذکرسویدي.

احمد (

)۴ (صحیفه وائل بن حجر رضي الله تعالي عنه.

وائل بن حجررضي الله تعالي عنه چي کله خپل وطن حضر موت ته تلئ ، نو نبي کریم صلي الله علیه وسلم دهغه لپاره دلمانځه ، زکات ، روژې، نکاح ،سود ، شراب وغیره په مسئلوباندي مشتمله صحیفه تیاره کړه اوهغه ته یې ورکړه.

)طبراني(

)۵ (صحیفه سعدبن عباده .

سعدبن عباده په خپله له رسول الله صلي علیه وسلم څخه حدیثونه اوریدلي وو، اوداصحیفه یې تیاره کړي وه

)٦ (صحیفه سمرة بن جندب .

سمرة بن جندب رضی الله تعالي عنه داصحیفه درسول الله صلي الله علیه وسلم په ژوند کښي تیاره کړیوه اوبیاد هغه دزوی سلمان رضي الله تعالي عنه په حصه کښي راغله (حفاظت حدیث)

)۷ (صحیفه انس بن مالک .

درسول الله صلي الله علیه وسلم خاص خادم انس رضي الله تعالي عنه په خپله حدیثونه اوریدلي ؤ ، بیا یې لیکلي ؤ اورسول الله صلي الله علیه وسلم ته یې اورولي ؤ اورسول الله صلي الله علیه وسلم دهغه تصدیق کړئ ؤ.

)حاکم(

)۸ (صحیفه عبدالله بن عباس رضي الله تعالي عنهما.

دعبد الله بن عباس رضي الله تعالي عنهما سره دحدیثوخو کتابونه ؤ ،کله چي عبدالله رضي الله تعالي عنه وفات سو نو دهغه سره داوښ دیوه بوج برابرکتابونه ؤ.

)ابن سعد (

)۹ (صحیفه جابربن عبدالله . رضي الله تعالي عنهما

دجابر بن عبدالله رضي الله عنهما ترتیب کړه شوي صحیفه دحج داحکامو پراحادیثو باندي مشتمله ده.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰) صحیفه صادقه .

له عبدالله ابن عمرو بن العاص رضي الله عنهما سره دحدیثو ډیره لویه ذخیره وه چي ده به دهغي ذخیري په باره کښي فرمایل چي ،صادقه هغه کتاب دئ چي ما بې له کومي واسطي له رسو ل الله صلي الله علیه وسلم څخه اوریدلئ دي اوبیا مي لیکلئ دئ.

۱۱) صحیفه عمربن خطاب رضي الله تعالي عنهما .

په دغه صحیفه کښي دصدقي اودزکوة حکمونه لیکل سوي وو،امام مالک رحمه الله تعالي فرمایلي دي چي مادعمررضي الله عنه داکتاب په خپله لوستئ دئ.

موطا امام مالک.

۱۲) صحیفه عثمان رضي الله تعالي عنه .

په دغه صحیفه کښي دزکوة ټول حکمونه درج سوي وو

بخاري.

۱۳) صحیفه عبدالله ابن مسعودرضي الله تعالي عنهما.

دعبدالله ابن مسعود زوی عبدالرحمن رحمه الله تعالي به په قسم سره ویل چي داصحیفه زما پلار په خپل لاس لیکلي ده.

ائینه پرویزیت .

۱۴) مسندابي هریره.

ددغه مسند نسخي داصحابو په وخت کښي لیکلي شویدي چي یونسخه یې دامیرالمؤمنین عمر بن عبدالعزیز له پلارسره هم موجوده وه.

محترمولوستونکو په پنځمه برخه کښي به دامام بخاري اودده دکتاب حالات انشاء الله تعالي درته بیان سي، اوپه شپږمه برخه کښي به انشاءالله دبخاري شریف په شرحه شروع کوو

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخاري او د شرح فضل الباري لړۍ (۵) برخه

بسمه تعالي

محترمو لوستونکو دهغي وعدي مطابق چي په څلورمه برخه کښي مي درسره کړي وه په دي برخه کښي دامام بخاري رحمه الله تعالي اووده دکتاب صحيح البخاري دحالاتو بيان درته کوم خو له مخه ترشروع په دغه بيان کښي يو مهم مطلب درته ذکرکوم.

هغه مطلب دادئ چي شيخ مولانامحمد زکريا ذکرکړيدي چي داحاديثوکتابونه پرپنځه قسمه مرتبوباندي ويشل سويدي ، اول قسم هغه کتابونه چي ددوی احاديث مورږ په پټو سترګو منو اوصحيح يې بولواوکه څوک دهمدغوکتابو په يوه حديث کښي کوم تردد اوشک ښکاره کړي نوموړ له ده څخه ددليل مطالبه کوو ،دغه کتابونه عبارت دي له دغو کتابو څخه ، صحيح بخاري ، صحيح مسلم ، موطا امام مالک ،صحيح ابن حبان ،مسند ابوعوانه مستدرک حاکم ،وغيره.

البته دمستدرک د حاکم په باره کښي دااعتراض کيږي چي حافظ ذهبي دمستدرک پرډيرورواياتو باندي تنقيد کړئ دئ ،خوددغه اعتراض جواب دادئ چي مستدرک چي په دغه اعلي طبقه کښي داخل دئ نودا دخول يې دهغواحاديثو په اعتبار دئ کوم چي پرهغوی باندي ذهبي سکوت کړئ دئ ،اودهغو احاديثو په اعتبار کوم چي ذهبي په هغوی باندي تنقيد کړيدئ په دريمه طبقه کښي داخل دئ کومه چي وروسته به راسي ،ځکه چي حاکم په مستدرک کښي له صحيحواحاديثو سره سره پرځني ضعيفو احاديثو باندي هم دصحت حکم کړئ دئ.

اودوهم قسم هغه کتابونه دي چي ددوی داحاديثو په باره کښي مورږ دانه سو ويلای چي داصحيح حديثونه دي البته داويلای سو چي دا احديثونه داحتجاج اوداستدلال قابل دي ځکه داحتجاج اوداستلال دپاره داضروري نه ده چي حديث به صحيح وي بلکي حسن حديث هم ددي صلاحيت لري چي دليل په ونيول سي ،دغه قسم کتابونه دادي:

ابوداودشريف ، نسائی شريف ترمذي شريف طحاوي شريف ،اومسنداحمد بن حنبل ،وغيره.

دريم قسم هغه کتابونه دي چي دهغوی داحاديثو په باب مورږ دصحت يا دتغليط حکم علي الاطلاق نه کوو بلکي پکښي ګورو او په پلټنه سره يې داخبره معلومه ؤ چي فلان حديث يې په کومه درجه کښي دئ اوفلان يې په کومه درجه کښي دئ ،دغه کتابونه لکه مصنف دعبدالرزاق مصنف دابن ابي شيبه اوابن ماجه وغيره.

اوڅلورم قسم هغه کتابونه دي چي دهغوی داحاديثو په باب مورږ په پټوسترګو داحکم کولای سو چي دغه حديثونه ټول ضعيف دي او صرف دوعظ کتا بونه دي ،لکه مسند فردوس دديلمي اولکه نوادرالاصول دحکيم ترمذي اولکه هغه حديثونه چي په اکثرو کتابو کښي دتفسيرراوړل سويدي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپنځم قسم هغه حدیثونه دي چي موضوعي حدیثونه يې راجمع کړيدي ددي دپاره چي مسلمانان ورڅخه خبرسي لکه اللالي المصنوعة في الاحاديث الموضوعة اولکه موضوعات کبري دملاعلي قاري رحمه الله تعالي ، خوزما په فکردلته یوشپږم قسم هم سته چي هغه هغه کتابونه دي چي په دوی کښي ځني هغه حدیثونه چي نورو علماؤ موضوعي ګڼړلي وي په قوي دلائلوسره له موضوعیت څخه ایستلي سوي وي لکه التعقبات علي الموضوعات دامام سیوطي صاحب.

ترجمه اواوحوال دامام بخاري.

پوسه چي دامام بخاري دنسب شجره په دي ډول علماؤذکرکړې ده.

محمدبن اسماعیل بن ابراهیم بن مغیره بن بَرْدِزْ بن بَذذ به الجعفي البخاري دده مبارک پلاراسماعیل دالله جل جلاله له صالحو بندګانو څخه ؤاوله محدثینو علماؤڅخه شمیرلئ سوئ دئ اوابن حبان په کتاب الثقات کښي دده ذکرکړئ دئ اوده له حماد بن زید اوله امام مالک څخه داحادیثو روایت کړئ دئ له ده څخه بیادعراق علماؤ دحدیثو روایت کړیدئ اوله عبدالله ابن مبارک سره يې په مکه مکرمه کښي مصافحه کړیده اوعبدالله ابن مبارک زموږ دامام اعظم ابوحنیفه رحمه الله تعالي له شاګردانو څخه ؤ

حافظ ذهبي فرمايلي دي چي د بخاري پلار له تقوي داروعلماؤڅخه ؤ

پوسه چي دده مبارک دپلار پرتقوي باندي یولوی دلیل داؤ چي دوفات په وخت کښي يې ډیرمال پرېښودئ ،اوداېي وویل چي زما په دغه ټول مال کښي یوه روپي هم حرامه یا شبه ناکه نسته

اوداسماعیل نیکه مغیره په اصل کښي اتش پرست ؤبیا دبخارَي دحاکم یمان بن اخنس جعفي پرلاس باندي په اسلام سره مشرف سو اویمان دنسب په اعتبار عرب ؤ اوپه عربو کښي دجعفي قبیلي ؤ ،او جعفي بن سعدالعشیره دمذحج دقبیلي یوښاخ ؤ په همدغه سبب ومغیره ته اووامام بخاري ته جعفي ویل کیږي.

ولادت اووفات دامام بخاري.

پوسه چي په راجح قول دده مبارک ولادت په (۱۳)دشوال په سنه (۱۹۴) هجري کښي دجمعي له لمانځه څخه وروسته پیداسوئ دئ اووفات دده مبارک دهفتي په شپه کومه چي دعیدالفطرشپه وه په سنه (۲۵٦)هجري کښی سوئ دئ ،اودکوچني ا خترپه ورځ دماشپین له لمانځه څخه وروسته په خرتنګ کښي کوم چي دسمرقندله مضافاتوڅخه دئ دفن کړ سو،

ټول عمردده مبارکدیارلس ورځي کم دوشپیته کاله ؤ ځني علماؤ دده مبارک دولادت اودفات اودعمرذکر دابجدپه حساب په دي ډول کړئ دئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کان البخاري حافظاً ومحدثاً

جمع الصحيح مکمل التحرير

ميلاده صدق (١٩۴)ومدة عمره

فيهاحميد(٦٢)وانقضي في نور)٢٥٦ (

امام بخاري رحمه الله تعالي لا بيخي وړوکي ؤ چي دده پلار له دنيا څخه انتقال وکړنوپه دي وجه دده دپالني اودتربيې ذمه واري دده د مبارکي مور پر غاړه باندي سوه او دده په صغيرتوب کښي داواقعه هم وريپښه سوه چي دسترگوديد اوبينايي يې ختمه سوه چي په دي وجه دده مورمبارکه ډيره زهيره اوپريشانه سوه اودده دپاره يې په ډيرعجز اواحتياج سره دعاوکړه څرنگه چي دده مور هم ډيره عابده اونيک عمله ښځه وه نوالله پاک ددي دعاقبوله کړه په دي ډول چي د دي له دعاڅخه وروسته دي يوخوب وليدئ په خوب کښي له حضرت ابراهيم عليه السلام سره مخامخ سوه ،حضرت ابراهيم عليه السلام پردي باندي دازيري وکړچي ستادعا الله پاک قبوله کړه اوستا ددعا په برکت يې ستادزوی‌سترگي بينا کړي نوکله چي دا له خوب څخه رابيداره سوه دخپل ځوی‌محمد بن اسماعيل بخاري سترگي يې جوړي .اوروغي وي.

دامام بخاري تصنيفونه .

پوسه چي دامام بخاري رحمه الله تعالي مشهورتصنيفونه په دي ډول دي.

)١ (قضايا الصحابة والتابعين.

)٢ (التاريخ الکبير .(٣) الادب المفرد(۴) جزءالقراءة خلف الامام .(٦) تاريخ الاوسط .(٨) تاريخ صغير.(٩) خلق افعال العباد.(١٠) کتاب الضعفاء.(١١) برالوالدين(١٢) جامع کبير .(١٣) مسندکبير.(١۴) تفسيرکبير.(١٥) کتاب الاشربة (١٦) کتاب الهبة (١٧) اسامي الصحابة (١٨) کتاب الوحدان (١٩) کتاب المبسوط (٢٠) کتاب العلل (٢١)کتاب الکُني (٢٢)کتاب الفوائد .

بخاري شريف.

پوسه چي دامام بخاري رحمه الله تعالي دتصنيفوله جملي څخه دغه مقدس کتاب ترټولو مشهور مقبول اودعظمت والا کتاب دئ چي اصح الکتب بعدکتاب الله وصف اونعت يې گڼلئ دئ ددغه مبارک کتاب مفصل نوم دامام نووي په قول دادئ. الجامع المسند الصحيح من امور رسول الله صلي الله عليه وسلم وسننه وايامه .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودابن حجردوينا مطابق .الجامع الصحيح المسند من حديث رسول الله صلي الله عليه وسلم وسننه وايامه.

جامع په دي سبب ورته ويل کيږي چي په ده کښي امورثمانيه ټول موجود دي کوم چي مخکي ذکرسول ، اومسند په دي اعتبار ورته ويل کيږي چي امام بخاري په دغه کتاب کښي داسناد له متصل والي سره مرفوع حديثونه ذکرکړيدي ،اوکوم اثاروغيره چي په دغه کتاب کښي ذکرسويدي نوهغه په ضمني اوپه تبعيي توګه دي اوصحيح په دي وجه ودغه کتاب ته ويل کيږي چي امام بخاري حمه الله تعالي په دغه کتاب کښي داحاديثودصحت التزام کړئ دئ.

اومختصرپه دي اعتبار ورته ويل کيږي چي ټول صحيح حديثونه په دغه مبارک کتاب کښي امام بخاري نه دي راوړي امام په خپله فرمايلي دي ،چي مانه دي داخل کړي په دغه کتاب کښي مګرصحيح حديثونه اوځني صحيح حديثونه مي په دغه کتاب کښي نه دي راوړي ددي دپاره چي کتاب درازنسي.

له امورو

او له لفظ دحديث څخه مراداقوال درسول عليه السلام دي اوله سنن څخه مراد اقوال اوتقريرات دده مبارک دي .

اوله ايام څخه مرادغزاګاني دده مبارک اودارنګه هغه ټول واقعات مراد دي چي دنبي عليه السلام په زمانه کښی پيښ سويدي.

سبب دتأليف دصحيح بخاري.

پوسه چي علماء کرامو دصحيح بخاري دتأليف دوه سببونه بيان کړيدي.

)۱ (سبب يي دادئ چي ابراهيم بن معقل نسفي فرمايلي دي چي امام بخاري رحمة الله تعالي په خپله ويلي دي چي زه دخپل استاذ اسحاق بن راهويه په مجلس کښي ناست وم چي زموږ په ملګرو کښي يوه نفروويل چي کاشکي تاسي درسول عليه السلام په صحيح سنت يعني احاديثوکښي يومختصر کتاب جمعه کړيوای دهمدغه ملګري له دغي خبري څخه زما په زړه کښي انديښنه اوداعيه دبخاري دکتاب دجوړولو پيداسوه . انظرتاريخ بغداد ج۲ ص۸ ،اوتهذيب الکمل ج۲۴ص۴۴۲ ،او سيراعلام النبلاء جلد۱۲ص۴۰۱ ،اوطبقات السبکي ج۲ص۷ ،او هدي الساري ص۷ وتهذيب الاسماء والغات ج۱ ص۷۴ .

)۲ (سبب يي دا ووچي محمد بن سليمان بن فارس رحمه الله تعالي فرمايلي دي چي ماله امام بخاري څخه اوريدلي دي چي ده به فرمايل چي مارسول عليه السلام په خوب وليدئ چي زه دده مبارک په مخ کي ولاړوم زما په لاس کښي يولاسي پيک ياپنکه وه له ده مبارک څخه مي مچان شړل ځنومعبرينودخوب تعبير په دي ډول راکئ چي ته

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

به دروغ له رسول علیه السلام څخه دفع کوي ،یعني په دروغوچي کوم حدیثونه ودته منسوب سویدي ،نوته به دهغوی دفع وکړي نوپه دي وجه زما په زړه کښي دنبي علیه السلام دصحیح احادیثودجمعه کولوشوق پیداسو.

د بخاري شریف ابتداء اوانتهاء.

پوسه چي ټول کتاب امام بخاري رحمه الله تعالي په شپاړس کاله کښي تکمیل کړیدئ ،اودبعضي مشائخو په قول ابتداء دتصنیف یې په (۲۱۷) هــ کښي کړیده اواختتام یې په (۲۳۲) هــ کښي کړئ دئ ،اوتراجم دصحیح بخاري په ریاض الجنةکښي چي داسلام دپیغمبر دمبارک ممبر اودمطهري روضي مابین دئ په دي ډول امام بخاري لیکلي دي چي دهرترجمة الباب دپاره بې دوه رکعته نفل وکړل .مقدمة اللامع الدراري ص) ۱۲۴(

عمر بن محمد بن بجیر البجیري ویلي ډي چي امام بخاري فرمایلي دي چي دغه کتاب ما په مسجدحرام کښي لیکلئ دئ اودهر حدیث ترلیکني دمخه به مي استخاره کوله اودوه رکعته لمونځ به مي کاوه اوچي پرکوم حدیث باندي به مي دصحت یقین رانغلئ نوهغه به مي په بخاري کښي نه لیکئ .هدي الساري ص (۴۸۹) یعني ابتداءدتصنیف یې په مسجدحرام کښي کړیده ،اوځني علما ؤ لکه فربري فرمایلي دي چي امام بخاري فرمایلي ددي چي دهرحدیث دپاره چي مابه په بخاري کښي لیکئ نومابه غسل کاوه اودوه رکعته لمونځ به مي کاوه.

مقام اومرتبه دصحیح بخاري.

پوسه چي علماؤپردي خبره باندي اتفاق کړئ دئ چي ترټولو کتابو دحدیثو اصح کتابونه بخاري اومسلم دي اوبیاجمهور دعلماؤ پردي خبره باندي متفق دي چي په دوي دووکښي بیا اصح کتاب بخاري دئ.

د بخاري د احادیثو شمیر.

دبخاري د احدیثو شمیر په دي ډول دئ:

روایات مرفوعة موصولة مع مکررات ۷۳۹۷

روایات معلقة مخرجة المتون في الصحیح ۱۳۴۱

متابعات) ۲۳(

میزان ۹۰۸۲

روایات مرفوعة موصولة بدون تکرار ۲۶۰۲

روایات معلقة غیرمخرجة المتون في الصحیح ۱۵۹

میزان کل احادیث بدون تکرار ۲۷۶۱

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو مطالعه کونکو مقدماتي بیانونه خو بیخي ډیر دي خاص بیا دامام بخارى اودده دکتاب په اړه چي په جریان کښي دسلسلې دشرحي دبخاري شریف به بیل بیل ځایونه درته راسي خودلته مقدماتي بیانوته په همدغه ځاى خاتمه ورکوم او راروانى برخي به دبخاري شریف دکتاب په شرحه کښي وي

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخاري شريف او د شرح فضل الباري لړۍ(٦) برخه اول باب(باب الوحي)

محترموورونو په دي برخه کښي دبسم الله شريف اودبخاري دکتاب داول باب دترجمة الباب دالفاظوتفسيراوعلمي تحقيق درته کوم ،دلفظي ترجمې ترپيل دمخه داخبردرته کوم چي امام بخاري دخپل کتاب ابتداء دوحي په باب سره څکه کړيده چي وحي مبدء اوسرچينه دټول شريعت اودقران کريم او د نبوي احاديثو ده

بسم الله الرحمن الرحيم ، باب كيف كان بدء الوحي .الخ ــ

لفظي ترجمه:

(بِسْمِ) خاص په نامه ، يا خاص په نامه سره (اَللهِ) دخداي پاک (الرَحْمَنِ) ډيرمهربانه په دنياکښي پرهرچاباندي، که کافروي که مسلمان وي

(الرَّحِيْمِ) ډيرمهربانه په اخرت کښي خاص پرمومنانو، شروع کوم ياتصنيف کوم � يعني زه چي په دغه تصنيف کښي شروع کوم اوياداتصنيف چي زه کوم نوداپه داسي حال کښی کوم چي خاص په برکت د نامه سره دهغه الله چي رحمن اورحيم دئ مستعين اوکومک غوښتونکئ يم.

تنبيه : پوسه چي په عامو کتابوکښي کوم چي په پښتوسره ترجمه سويدي دبسم الله ترجمه په دي ډول سويې ده ، شروع کوم په نامه دالله پاک چي رحمن اورحيم دئ.

مگردغه ترجمه مناسبه نه ده اصلي ترجمه هغه ده کومه چي مادرته وکړه ، ددي يوعلت دادئ چي دشروع کوم لفظ دبسم الله دمتعلق معني ده اومتعلق دبسم الله په اتفاق سره لپاره دافادي داختصاص لکه چي تفصيل بي وروسته راسي له بسم الله څخه وروسته مقدرکړکيږي.

علمي تحقيقات اومباحث:

پوسه چي دبسم الله په ارتباط په ډيرو کتابو کښي بيان سويدئ اوموږهم په تفسيرفضل الرحيم کښي دبسم الله ډيرمفصل بيان کړيدئ خودتيمن اودتبرک په خاطريوڅو مهمي خبري دلته ذکر کوم کومي چي په مذکور تفسيرکښي هم مانه دي بيان کړي.

اوله خبره داده چي متعلق دبسم الله الرحمن الرحيم په اتفاق دعلماوومقدراومؤخردئ اوداپه سبب ددووشيانو.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول شي دادئ چي دجاهليت په زمانه کښي اودارنگه داسلام په ابتدائي دورکښي ترهغه پوري چي دعربومشرکانووجودرلودئ چي به کله مشرکانوپه يو کارکښي شروع کوله نودبتانوپه نومو سره بي تبرک اوتيمن حاصلوئ اوداسي بي مثلاً ويل ،بسم اللات والعزي نشرع،

يعني خاص په نامه دلات اودعزي بت موږشروع کوو يعني په فلان کار کښي نودوی به دمذکوره جاراومجرور متعلق کوم چي نشرع دئ وروسته ذکرکاوه نوځرنگه چي بسم الله شريف ددوی ددغه ذکرسوي قول په مقابل کښي ده نو په دي وجه بايد دبسم الله متعلق له بسم الله څخه وروسته وي.

دوهم شي دادئ چي په نحوه کښي داقانون دئ چي دهرشي چي حق تقديم او دمخه کول وي اوته يې وروسته کړي اوياپې حق وروسته کول وي اوته يې له مخه کړي نودافايده کونکي دحصراواختصاص دئ نوځرنگه چي دلته حصراواختصاص مقصوددئ نو بايد متعلق دبسم الله کوم چي دلته ابتدء يااصنف دئ چي په پښتو معني يې شروع کوم يا تصنيف کوم د ئ مؤخر او وروسته ورسره لحاظ کړسي ددي دپاره چي حصر اواختصاص فايده کړي په اسانه ډول بايدداسي درته ووايم چي که مثلاً دشروع کوم لفظ دبسم الله په سرکښي په ترجمه کښي دبسم الله وويل سي نومعني په دي ډول کيږي چي شروع کوم په نام دالله پاک اوداسي نه ويل کيږي چي خاص په نامه دالله پاک ، اوکه دشروع کوم لفظ دبسم الله دترجمي په اخير کښي راوړل سي نومعني په دي ډول کيږي خاص په نامه دالله چي رحمن اورحيم دئ شروع کوم.

دوهمه خبرداده چي دغه حصراوخاصوالئ چي دبسم الله دمتعلق له وروسته کولو څخه پيداسويدئ په دري قسمه دئ:

اول حصرقلب.

دوهم حصرافراد.

دريم حصرتعيين .

تفصيل ددي خبري دادئ چي په نسبت ودهريه کافرانو ته کوم چي دالله جل جلاله له وجودڅخه منکر دي اودټولوحوادثودپيداښت نسبت ودهرته کوي حصرقلب راځي

ځکه چي دوی تبرک اوتيمن ددهراودزماني په نامه کښي حصرکاوه اوپه بسم الله کښي ددغه حصرقلب اورا اړول سويدي چي حصردحاصلولو دبرکت دخداي جل جلاله په نامه کښي راغلئ دئ ، اوپه نسبت و مشرکانوته په بسم الله کښي حصرافرادراغلئ دئ ځکه چي مشرکانو دتبرک حاصلول هم په نومودبتانوسره کاوه اوهم په نامه دالله جل جلاله سره ، په بسم الله کښي دغه اشتراک رد کړسوي دئ اوتبرک حاصول دالله جل جلاله په مبارکو نومو پوري خاص کړسويدئ ، اودارنگه په بسم الله کښي حصرتعيين راغلئ دئ خوپه نسبت ولاادريه کافرانوته کوم چي يوه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافره ډله وه اوپه تیروقرنوکښي یې وجوددرلودئ اواوس دغه ډله وجودنلري او مذهب اومسلک ددوی‌په هرشي کښي شک اوترددوو دمثال په ډول چي ورته وبه دي ویل چي دقیامت ورځ حقه ده اوکه څنګه نوبې درته وویل چي موږ نه یوخبر چي ایا دغه ورځ سته اوکه نسته ، دارنګه چي به تاورته وویل چي په یوکار کښي چي یوسړي شروع کوي نوده کارپه سر کښي به دبرکت حاصلولو دپاره دخداي نوم ذکر کوي اوکه دبت یاددهرنوم ؟ نودوی به درته وویل چي موږ نه یو خبر ، نوپه بسم الله کښي چي حصر دتبرک حاصلولو دالله پاک په نامه کښي ثابت سو نوپه دي وجه دمتبرک به تعیین وکړسو نو ځکه په بسم الله کښي حصرتعیین راغلئ دئ.

دریمه خبره داده چي دالله دلفظ معني خو دسهولت په وجه په عام ډول داسي کیږي چي ، اَلله ، یعني خداي پاک ، خواصلي علمي معني یې په دي ډول ده چي ، الله ،یعني هغه ذات چي په خارج کښي موجوددئ او واجب الوجوددئ ، یعني وجودیې ضروردئ اوپه هیڅ وخت کښي نیستي سوئ نه دئ اونه نیستي کیږي ،او موصوف دئ په ټولوکاملوصفتوسره اوپاک دئ له ټولو نقصاناتوڅخه.

اودرحمن اودرحیم په معني کښي مختلف قولونه راغلي دي خو مشهوره اوبهتره معني یې هغه ده کومه چي مادرته ذکرکړله.

څلورمه خبر داده چي دبسم الله الرحمن الرحیم په شان کښي داسي حدیث راغلئ دئ چي

)کل امر ذي بال لایبدء فیه بذکرالله ،وببسم الله الرحمن الرحیم فهواقطع.

رواه الحافظ عبدالقادر في اربعینه.

یعني هرکارچي خاونددشرف وي چي شروع ونه کړه سي په ده کښي په داسي حال کښي چي شروع کونکئ ددغه کار مستعین وي په ذکردالله پاک سره اوپه بسم الله الرحمن الرحیم سره نودغه کار ډیر مقطو ع الخیره اوډیرمقطوع البرکته دئ دارنګه دحمدویلوپه باره کښي دغه مبارک حدیث راغلئ دئ.

)کل کلام لایبدء فیه بحمدلله فهواجزم(

رواه ابوداودوالنسائي.

یعني هر کلام چي شروع ونه کړه سي په ده کښي په حمد دخداي سره نوهغه ډیر مقطوع البرکته یعني ډیر بې برکته دئ نو په مقتضی دحدیث دحمددلته یوسوا ل پیداکیږي په دي ډول چي امام بخاري په خپل کتاب کښی له بسم الله څخه وروسته حمد ندی راوړی اومخالفت دحدېث دحمدیې کړي دی ددي سوال دبخاری شارحېنو خوراډیر جوابونه کړي دي چي ذکرکول یې ډیرفائده مندنه ښکاره کیږي خودهغوی له جملي څخه یومهم جواب درته ذکرکوم کوم چي شیخ انورپه فیض الباري کښي ذکرکړئ دئ هغه دادئ چي حدیث دحمداودبسم الله په حقیقت کښي یوحدیث دئ خوصرف په روایاتوکښي دالفاظوبدلون راغلئ دئ مقصودله دواړو حدیثوڅخه دامرذي

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بال په سرکښي داالله جل جلاله نوم ذکرکول اوداالله جل جلاله دکاملوصفتو اظهارکول دي نودبسم الله په ويلو سره دغه مقصودحاصليږي اودحمدوويلوته په مستقل ډول سره ضرورت نه پاته کيږي

لفظي ترجمه :

باب) باب ددي ، يعني دغه باب په بيان کښي ددي دئ (کيف) چي څرنګه (کَان) وو (بدء) شروع کيدل ،اغازاوپيل کيدل (الوَحْي) دوحي(الي) و (رسول) رسول ته (الله) دخداي پاک (صلي) رحمت دي نازل کړي (الله) خداي پاک (عليه) پرده باندي (و) او (سلم)سالم دي لري خداي پاک ، يعني رسول مطلب داچي دين اوامت دده دي خداي پاک سالم لري اويايې داسي معني وکړه چي سلامتيا دي نازله کړي الله پاک يعني پرده باندي مراداداچي پردين اوپرامت دده باندي دي خداي پاک سلامتيا نازله کړي.

توضيح.

په دغه مذکوره عبارت کښي امام بخاري رحمه الله داسي فرمايلي دي چي دا باب د دي دئ چي څرنګه وو، پرڅه کيفيت باندي ؤ شروع کيدل دوحي داالله جل جلاله له طرف څخه ورسول صلي الله عليه وسلم ته.

(وَ) او(قَوْلِ) ددي قول ، يعني اودارنګه داباب ددي قول (اللهِ) داالله دي (عزّ)چي غالب دئ دَيْ ، يعني الله پاک پرهرڅه باندي (و) او (جَل) چي لوی‌دئ دَيْ، يعني الله پاک

(اِنا)بيشکه موږ (اَوْحَيْ) وحي کړيده (نَا) موږ (اِلَيْ) و (کَ) تاته (کَ) په مثل (مَا) ددي (اَوْحَي)چي وحي کړيوه)(ْنَا) موږ (اِلَي) و (نُوْحٍ) نوح ته (وَ) او (النبِيينَ)وهغونبيانوته (مِنْ) چي له ،يعني چي وو له (بَعْدِ) وروسته څخه (هِ) دده، يعني دنوح . / النساء/١٦٢

توضيح:

يعني لکه څرنګه چي داباب دکيفيت دپيل کيدودوحي دئ ورسول عليه السلام ته دارنګه دغه باب دذکرکولو ددي قول دخداي پاک هم دئ چي دسورت النساء (١٦٢) مبارک ايت دئ ، پوسه چي مذکورايت دلته ټول مذکور ندئ دټول ايت ترجمه داده:

بيشکه موږ يعني اي رسوله ، وحي کړيده موږ وتاته لکه څرنګه چي وحي کړيوه موږ ونوح ،عليه السلام، ته اووهغوټولونبيانوته کوم چي له نوح څخه وروسته ؤ او لکه څرنګه چي وحي کړيوه موږ وابراهيم ته اوواسماعيل ته اوواسحق ته اوويعقوب ته اواولاد ديعقوب ته اووعيسي ته اووايوب ته اوويونس ته اووهارون ته اووسليمان ته (عليهم السلام)اولکه څرنګه چي ورکړيوموږوداؤد ته زبور.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي بحث اوتفصيل:

پوسه چي د(باب) لفظ په اصل کښي (بَوَبٌ) وو په زوردباءاودواوسره بياواو په الف بدل سويدئ په وجه ددغه صرفي قانون چي هرواوچي حرکت لري اوماقبل دده مفتوح وي نوهغه واو به په الف بدليږي دغه لفظ غالباً دابواب په لفظ سره جمعه کيږي ،اوکله يې

جمع اَبْوِبَة هم راځي اوله دغي مادي څخه دبابة اودَبابات ٌ لفظونه هم راغلي دي کوم چي ومخ اوومخانوته ويل کيږي اودبابة لفظ په معني دخصلت هم راغلئ دئ ، همدارنگه پوسه چي دلته دري لفظونه دي ، اول دباب لفظ ، دوهم دکتاب لفظ ، دريم دفصل لفظ، دباب لفظ په اصلي لغت کښي ودروازي ته ويل کيږي بيادغه لفظ کله کله دنوع په معني هم راځي اودمصنفينو په اصطلاح کښي دباب لفظ دهغومسئلونوم دئ کوم چي په نوع کښي سره گډي وي لکه مثلاً مسائلي داوداسه اودکتاب لفظ دهغوټولو مسئلو نوم دئ کوم چي په کتاب کښي له ابتداء څخه بياترپايه پور راغلي وي کومي چي په خپل منځ کښي په جنس کښي سره مختلفي دي ، اودفصل لفظ دهغومسئلونوم دئ چي په صنف کښي سره گډي وي لکه دمثال په ډول داوداسه په باب کښي دمسح مربوطي مسئلي ، دلته دباب لفظ په اصطلاحي معني سره مراددئ، همدارنگه پوسه چي دلته دباب په لفظ کښي دري احتمالونه دي اول داچي موقوف يعني په سکون سره ددوهمي باء وويل سي پردغه تقديرابتداء دکلام د(کيف) له لفظ څخه کيږي ، دوهم احتمال دادي چي دباب لفظ مرفوع وويل کرسي ، په دي کښي بيا دوه احتماله دي اول احتمال دادئ چي مرفوع سي سره له تنوينه دوهم احتمال دادئ چي مرفوع سي بي له تنوينه او مابعدجملي ته مضاف سي ، پراول احتمال باندي دباب لفظ مبدل منه ده او(کيف کان الي اخيره)ورڅخه بدل دئ او دغه مبدل منه سر ه له بدله خبردئ دمحذوفي مبتداء لپاره چي لفظ دهذا دئ او يا دبابٌ لفظ موصوف دئ اود(مضمونه) لفظ له باب څخه وروسته مقدر دئ اومبتداء دئ او(کيف کان ...الخ) يې خبردئ مبتداء سره له خبري صفت دئ دبابٌ مجموع بيا خبردئ دهذامقدر، اوپردوهم احتمال باندي دباب لفظ مضاف دئ او(کيف کان .. الخ) يې مضاف اليه دي اومضاف سره له مضاف اليه خبردهذامقدردئ.

)کيف(

پوسه چي لفظ دکيف داسي اسم دئ چي په اصل کښي متضمن دئ معني لره دهمزه داستفهام ځکه چي دکيف په لفظ سره سوال کيږي له حال څخه ديوشي اواستعمال يې په کلام دعربوکښي پردووطريقوباندي راغلئ دئ، اوله طريقه داده چي متضمن وي معني دشرط لره لکه په دي قول کښي، کيف تصنع اصنع ، يعني څرنگه چي ته کوي نوزه هم هغه ډول کوم ، اودوهمه طريقه داده چي متضمن سي معني لره دهمزه داستفهام پردغه تقديرباندي بيا دوه احتماله راځي ، اول احتمال دادئ چي دغه استفهامي معني په حقيقي ډول ورڅخه مراده وي لکه په دي قول

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې چي ، کيف انت، يعني څنګه يې ته ، دوهم، احتمال دادئ چي مرادله دغه استفهام څخه انکار اوتعجب وي لکه په دي قول کښې ، کيف تکذب وانت عالم يعني څرنګه دروغ وايې ته حال دا چي ته عالِم هم يې.

(کان) پوسه چي دغه لفظ په دري ډوله مستعمل سويدئ اول فعل ناقص چي پردغه تقديريې په پښتوکښې معني په ،ؤ، سره کيږي دوهم فعل تام په معني دوجداوثبت دريم فعل ناقص په معني دصارَ يعني ګرځيدلئ دئ، بناپراول استعمال چي هغه د کان دلفظ حقيقي استعمال دئ دغه لفظ دلالت کوي پرثبوت باندي دخبري خپلي واسم خپل ته په ماضي زمانه کښې بي له اشاري ودي ته چي دغه خبرپه حالي زمانه کښې هم ثبوت لري اوکه يې نلري دلته په همدغه حقيقي استعمال باندي بنادئ.

)بَدء (

پوسه چي په بخاري شريف کښې اختلاف دنسخو بيخي ډيرراځي چي لفظ دباب اولفظ دبدء يې اولني دوه مثالونه دي ځکه چي په ځينو نسخوکښې دبخاري شريف لفظ دباب نسته له بسم الله څخه وروسته اول لفظ دکيف کان راغلئ دئ ،اوپه اکثرونسخوکښې بيا لفظ دباب موجوددئ ، اودارنګه په ځينو نسخوکښې دبخاري شريف دبدء لفظ راغلئ دئ کوم چي په معني دشروع دئ لکه دلته اوپه ځينونسخو کښې دابتداء لفظ راغلئ دئ چي هغه هم په معني دشروع دئ اوپه ځينونسخوکښې دُبدوّ لفظ راغلئ دئ کوم چي په معني دظهوردئ يعني ښکاره کيدل.

)الوحي(

پوسه چي دوحي لفظ په اصل اوپه لغت کښې ډيري معني وي لري چي تفصيل يې په دي شرحه دئ.

١ ــ الاعلام في خفاء ،يعني پوه کول ديوچا په خفيه اوپه پټه کښېٍ

٢ ـــ الاشارة السريعة ، يعني اشاره تيزه يعني ويوشي ته په تيزي اوپه سرعت سره اشاره کول.

٣ـــ کتابت، يعني ليکنه کول

۴ ـــ رسالت،يعني پيغام.٥ــ الهام . ٦ــ کلام خفي.

اوپه شريعت کښې علماوو دوحي شرعي معني په مختلفوتعبيروسره بيان کړيده. ١ـــ الاعلام بالشرائع ،يعني پوه کول دالله جل جلاله نبي اورسول خپل لره په شرعي احکامو٢ــــ کلام الله المنزل علي نبي من انبيائه ، يعني وحي کلام د الله جل جلاله دئ چي نازل کړسوئ وي پريوه نبي باندي له انبياوودده . ٣ـــ اعلا م الله نبيامن انبيائه بشئ اما بکتاب اوبرسالة ملک اومنام اوالهام ، يعنی پوه کول دالله جل جلاله نبي خپله لره په يوشي يا په واسطه دکتا ب اويا په واسطه دورليږلو دفرشتي اويا په واسطه دخوب اويايه واسطه دالهام .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوحي تقسيم.

پوسه چي کومه وحي چي دالله جل جلاله له طرفه وي هغه پردوه قسمه ده اول قسم وحي دنبوت ده چي وحي شرعي هم ورته ویله کیږي ، دوهم قسم وحي دغیردنبوت دئ کوم چي وحي لغوي هم ورته ویله کیږي بیا دغه دوهم قسم پردري قسمه دئ، اول وحي فطري دئ دوهم وحي ایجادي دئ ،اودریم قسم وحي عرفاني دئ ، وحي فطري وحیوانانوته هم له الهي لوري څخه ثابته ده لکه الله جل جلاله چي فرمايلي دي (واوحينا الي النحل .. الاية) يعني اووحي کړيده موږ ومچمچیودعسلوته ، اووحي ایجادي بیا ترذوي العقولوپوري خاص ده عام له دي که مومنان وي اوکه کافران وي، وحي ایجادي ودي ته ویله کیږي چي یوڅوک مثلاً دیوشي په جوړولوکښي یاپه بل عبارت دیوکارپه کولو کښي فکراوسوچ ته دوام ورکړي چي دغه شي به په څه طریقه سره جوړکړم یا ودغه کارته به څنګه نقشه برابره کړم نو اخیرالله پاک دده په ذهن کښي دهغه شي دجوړولو یا دهغه کار دکولو نقشه ورواچوي

دمثال په ډول اول وار چي په دنیاکښي دموټراوتیاري اختراع اوایجاد کوم چا کړیدئ نوهغه ددغودووشیانو دایجادولو په باره کښي تدبر اوتأمل کاوه چي په نتیجه کښي ددي اخرالله جل جلاله دموټر اودتیاري دجوړولو نقشه په ذهن کښي ورواچوله ددغه قسم وحي اثبات ځینوعلماووپه دي قول دخداي پاک سره کړیدئ (کلا نمدهؤلاء وهؤلاء من عطاء ربک وماکان عطاء ربک محظورا .،اووحي عرفاني وهغه الهام ته ویل کیږي کوم چي دالله جل جلاله ل طرفه واولیاء کرامو ته کیږي دغه قسم وحي په امثالوسره ددغه قول دخداي پاک ثابته ده چي (واوحيناالي ام موسي ... الاية.)

دوحي شرعي قسمونه.

پوسه چي په بیان کښي داقسامو دوحي شرعي علماوو مختلف تعبیرونه کړیدي چي تفصیل یې په دي شرحه دئ.

امام حلیمي ذکر کړیدي چي دشرعي وحي څلویښت قسمونه دي کوم چي څلویښتم قسم یې خوب لیدل دنبي دي دده ددغه قول مأخذ هغه مبارک حدیث دئ چي امام بخاري یې له حضرت ابوهريره رضي الله تعالي عنه څخه دبخاري په کتاب التعبير کښي چي رسو ل الله صلي الله عليه وسلم (روياالمومن جز من ستة واربعين جزءًا من النبوة)

یعني خوب لیدل د مومن یو جزده له شپږڅلویښتواجزاوو څخه دنبوت.

دوهم : امام سهیلي په الروض الانف کښي ټول قسمونه دوحي اوه بللي دي او داداکثرو شارحینو نظردئ چي بیان ددغو اوو قسمویه دي ډول دئ ، اول خوب لیدل دنبي ، پردي مسئله باندي اتفاق د ئ چي خوب لیدل دنبي شرعي وحي ده حضرت ابراهیم علیه السلام دخوب دلیدلو په وجه د خپل ځوي پر ذبحه کولوباندي اقدام وکړ همداسبب

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ چي علماوو فرمايلي دي چي دنبي په حيات کښي که نبي ويده وای نو داروانه ووچي يوځوک دَي له خوب څخه راوينښ کړي ځکه چي دده دخوب په وخت کښي ددي احتمال وو چي په خوب کښي به وده ته وحي کړه کيږي.

دوهم قسم وحي القاء في القلب ده يعني که به چيري دنبي پرزړه باندي کوم شي واردسو نوهغه به شرعي وحي وه اوکه چيري دنبي علي السلام دامتي پرزړه باندي کوم چي ولي وي

يوشي وارد سي نووهغه ته کشف ويل کيږي ددغه قسم وحي اودکشف فرق دادئ چي کشف دولۍ پرزړه باند ي واردېږي اودصواب اودخطاء

ددواړو احتمال لري او وحي دنبي پرزړه باندي واردېږي اواحتمال دخطانلري.

دريم قسم وحي من وراءالحجاب ده لکه الله پاک چي له حضرت موسي عليه السلا م سره دطور په غره کښي من وراءالحجاب خبري وکړي ، اويا لکه چي دمعراج په شپه يې له رسول عليه السلام سره خبري وکړ ي اويالکه چي په خوب کښي الله پاک له نبي عليه االسلام سره خبري کړيدي لکه چي دترمذی شريف په يوه حديث کښي راغلي دي .

)اني قمتُ من الليل فتوضأت وصليتُ ماقُدرلي فنعسُت في صلاتي حتي استثقلتُ فأذاانا بربي تبارک وتعالي في احسن صورة فقال: يامحمد، قلتُ لبيک رب ، قال فيم يختصم الملأالأعلي؟..

څلوم قسم دوحي داده چي ملک اوفرشته په خپل اصلي شکل کښي ونبي ته راسي او الهي کلام ورته ووايې.

پنځم قسم دادئ چي ملک به دانسان په شکل کښي ونبي ته راغلئ اوالهي کلام بي ورته ووايه.

شپږم قسم هغه وحي وه چي دصلصلة الجرس په مثل به ونبي عليه السلام ته وسوه کومه چي تفصيل بي په وروسته کښي انشاءالله راسي.

اوم وحي په واسطه داسرافيل عليه السلام ده.

دريم قول دادئ چي وحي پرڅلورقسمه ده اول قسم وحي من وراء الحجاب ده.

اودوهم قسم وحي د تلقي بالقلب ده .دريم قسم وحي دخوب ده. څلورم قسم وحي په واسطه دفرشتي ده دهري فرشتي په واسطه چي وي اوعام له دي څخه که دغه فرشته په خپل اصلي شکل کښي ونبي ته راغلي وي اوکه دانسان په شکل کښي.

څلورم : علامه آلوسي فرمايلي دي چي وحي پردري قسمه ده ، اول قسم وحي داده چي الله پاک له نبي سره بي له کومي واسطي څخه خبري وکړي، اودوهم قسم يې دادئ چي الله پاک له نبي سره دملکي اودفرشتي په واسطه سره

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبري وکړي ، دريم قسم يې دادئ چي دتلقي بالقلب له لاري وحي ورته وکړه سي اوتلقي بالقلب عام دئ که په خوب کښي وي که په بيداري کښي.

پنځم دحنفي فقهي علماووفرمائلي دي چي وحي پردوه قسمه ده اول ظاهري اودوهم باطني ، باطني وحي ودي ته ويله کيږي چي نبي عليه السلام په يوحکم کښي مثلاً اجتهاد کړيوي بياداالله جل جلاله له طرفه وده ته پرهغه اجتهادباندي قرار ورکړسويوي ، اووحي ظاهري پردري قسمه ده ، اول قسم يې دادئ چي ونبي ته فرشتي بالمشافهه بيان کړيوي ، اودوهم قسم يې دادئ چي له شفاهي بيان څخه پرته ديوقسم واضح اشاري له لاري څخه يې و نبي ته خبره رسولي وي چي په ځيني احاديثو کښي له دي قسم څخه په نفث في الروع تعبيرسويدئ ، دريم قسم وحی دالهام ده وحي دالهام ودي ته ويله کيږي چي دنبي په زړه کښي به دفرشتي له اشاري اوله شفاهي بيان څخه پرته له الهي لوري څخه کومه خبره ولويدله.

فايده:

پوسه چي الهام دنبي په اتفاق شرعي حجت دئ ليکن په الهام کښي دولي اختلاف دئ په دي ډول چي دبعضي صوفيه وو په نزد الهام دولي په شرعي احکامو کښي حجت گرځيدلای سي هم دصاحب دالهام په حق کښي اوهم دنورو په حق کښي ، اوامام رازي اوابن صباغ اوامام سهروردي فرمايلي دي چي الهام دولي دده دخپل ځان په باره کښي حجت دئ مگر دبل چا دپاره دده الهام دليل اوحجت نسي گرځيدلای البته تنها پرده باندي عمل کول په مقتضي دالهام خپل واجب دئ ، صاحب دميزان دغه قول دجمهوروعلماوو قول بللئ دئ ، اوځنو علماوو فرمايلي دي چي الهام دولي نه دده دپاره حجت دئ اونه دبل چا دپاره ځکه چي له نبي څخه پرته دبل چا په حق کښي داسی قطعي دليل نسته چي کوم شي چي دده په زړه کښي ولويږي نوداالله جل جلاله له طرف څخه دئ اودنفس اودشيطان په هغه کښي کومه برخه نسته.

التقرير والتحبير شرح التحرير لابن الحاج الحلبي ج٣ ص٢٩٥ او٢٩٦ .

)الي رسول(

پوسه چي درسول لفظ دفعول وزن دئ کوم چي په معني دمفعول دئ په لغت کښي وليږل کړه سوي ته ويل کيږي يعني وهغه چاته ويل کيږي چي ديوچاله طرفه دقاصدپه توگه وليږل کړسي ، اوپه شريعت کښي وهغه نارينه انسان ته ويل کيري چي دالله جل جلاله له طرفه وخلگوته لپاره درسولودشرعي احکامو مقررسويوي اونوي شريعت اونو ئ کتاب هم ورکړ سويوي ، اونبي په لغت کښي په ډيرومعنا وو راغلئ دئ.

اول طريق ، لار، دوهم مخبر، خبرورکونکئ ، دريم مرفوع ، لوړکړسوئ، څلورم مرتفع، لوړ .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه شريعت کښي نبي وهغه نارينه انسان ته ويل کيږي چي الله پاک لپاره دشرعي احکامووخلګوته مقررکړيوي عام له دي څخه چي صاحب دنوي شريعت اودنوي کتاب يې هم ګرځولئ وئ اوکه يې نه وي ګرځولي بلکي دمخکښي نبي دشريعت تبليغ کوي نظرودغه بيان ته دنبي اودرسول رسول خاص دئ اونبي ترعام دئ اودا مشهورقول هم دئ اوځني علماء دنبي اودرسول په منځ کښي تباين ثابته وي اوځني ددوی دواړو په منځ کښي دعموم اوخصوص من وجه نسبت ثابتوي اوځني رسول ترنبي عام بولي .

)صلي الله عليه وسلم(

پوسه چي د(صلي) اود(سلم) لفظونه دفعل ماضي معلوم صيغي دي دتفعيل له باب څخه دي چي اصلي معني د(صلي الله عليه) داده چي، رحمت کړيدئ الله پاک پرده باندي ،اودوسلم اصلي معني په دي ډول ده، اوسالم کړيدئ الله جل جلاله دي يعني نبي عليه السلام، اودلته ددواړو څخه ددعامعني مراد ده په دي ډول چي (صلي الله عليه)په معني ليصل الله عليه ،يعني رحمت دي وکړي الله پاک پرده باندي او(سَلم)په معني دليسلم ده يعني سالم دي وګرځوي الله پاک رسول عليه السلام مراددادئ چي امت دده اودين دده دي الله پاک سالم کړي اوياپې داسي معناده چي سلامتيادي نازله کړي الله پاک پرده باندي يعني پردين اوامت دده باندي.

پوسه چي ځينوعلماوو (صلي الله) دامرحاضر په معني کړيدئ يعني اللهم صلي عليه ، اودارنګه يې وسلم دتفعيل دباب دامرحاضر په معني ګرځولئ دئ خوځما په فکر داخبره مناسبه نه ده ځکه چي دغه دواړه فعلونه دواحدمذکرغائب صيغي دي نوبايد په معني دامرغائب وګرځولي کړي سي نه دامرحاضر مخاطب..

پرنبي عليه السلام باندي ددردويلوشرعي حکم.

پوسه چي علامه کرخي رحمه الله تعالي فرمايلي دي چي په ټول عمر کښي يوځل درود ويل پرنبي عليه السلام باندي فرض دئ اووروسته بيامستحب دئ او علامه طحاوی فرمايلي دي چي هروخت چي دنبي عليه السلام مبارک نوم ذکرکړسي نودرود ويل پرده مبارک باندي فرض دئ ، امام کرخي فرمايې چي په دغه مبارک ايت کښي چي، صلوا عليه وسلموا تسليما ، امر په درود ويلو سره راغلئ دئ او امرخو تقاضي دتکرار نکوي بلکي محتمل دتکراردئ اوامام طحاوي فرمايلي دي چي ددرود شريف دويلوحکم پريوه سبب باندي بنادئ چي هغه دنبي عليه السلام دنوم ذکر کيدل دي اودادعلم اصول قاعده ده چي دسبب په تکرار سره مسبب هم مکرر ګرځي

)وقول الله(

پوسه چي دقول لفظ مرفوع اومجرور دواړه ويل کيدلای سي دمرفوعوالي په صورت کښي به دقول لفظ مبتداء سي او مذکوره ايت د انا اوحينا بي خبر سي اويا به دمحذوف فعل فاعل سي اودعبارت تقدير به دي ډول سي ويدل عليه قول الله يعني اودلالت کوي پرثبوت دوحي باندي ورسول عليه السلام ته دغه قول دخداي پاک او يامبتداء

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ خبرپې محذوفه ده اي وفيه قول الله، يعني اوثابت دئ په اثبات کښي دوحي ورسول عليه السلام ته داقول دخداي پاک، دغه ټول صورتونه پردي تقدير باندي دي چي دباب لفظ منوّن يا موقوف وويل کړسي اودمجرور والي په صورت کښي به دغه قول دباب دلفظ پرمضاف اليه جمله باندي معطوف سي اوتقديربه په دي ډول سي ،وباب ذکرقول الله عزوجل، يعني اودارنگه دغه باب دذکرکولوددي قول د خداي پاک دئ چي ،انااوحينا الخ ، ځني علماء دذکردلفظ پرځاي دمعني دلفظ تقدير کوي خوزما په فکردغه تقدير مناسب نه دئ ځکه چي په دغه باب کښي دمذکوره ايت دمعني بيان نه دئ سوئ.

همدارنگه پوسه چي د، وقول الله ، لفظ دکيف ترلفظ هم نه سي لاندي کيدلای ځکه چي قول دالله جل جلاله کيفيت نلري ځکه چي کيفيت له اعراضوڅخه دئ او دالله جل جلاله ذات اوصفات محل داعراضو نه دي ځکه چي اعراض ټول حادث دي اوذات اوصفات د الله جل جلاله قديم دي.

دمذکوره ايت له راوړلوڅخه دامام بخاري مقصد.

پوسه چي په دغهباب کښي ددغه ايت له راوړلوڅخه دامام بخاري مقصدمتعددامورديء،اول امر دادئ چي په قصد دتبرک يې راوړيدئ ،دوهم امردادئ چي په راوړلوسره ددغه ايت ددي خبري ښه وضاحت راسى چي ونبي عليه السلام ته وحي دنبوت اودرسالت وحي وه ، اودريم امردادئ چي امام بخاري رحمه الله تعالي په دغه ايت سره اثبات دوحي ورسول عليه السلام ته کړيدئ.

په ذکرسوي ايت کښي دحضرت نوح عليه السلام بالخصوص ذکر په څه وجه سويدئ اوادادم عليه السلام ذکرپې سره له دي چي هغه ترټولو مقدم اواول نبي وونه دئ فرمايلئ ؟

ددغه سوال په مختلفوجوابوسره جواب سويدئ.

اول دا چي حضرت نوح عليه السلام اول دمرسلوانبياوودئ کوم چي اصحاب د جديدجديد شريعت وه ځکه حضرت ادم اوحضرت شيث اوحضرت ادريس علي نبينا وعليهم السلام که څه هم نبيان وه مگررسولان نه وو، خودغه جواب په دي وجه کمزورئ بلل سويدئ چي داخبره غيرمسلمه ده چي ادم عليه السلام صاحب دشريعت نه وو اودوهم جواب دذکر سوي سوال په دي وجه سويدئ چي حضرت نوح عايه السلام اول له هغونبيانو څخه دئ کوم چي قومونه يې دايمان د نه راوړلو په وجه دالله پاک په عذاب سره هلاک سويدي ، نوپه دي کښي درسول عليه السلام دوخت وکفاروته اشاره سويده چي که تاسي دحضرت محمدصلي الله عليه وسلم نبوت ونه منئ نوتاسي به هم دالله جل جلاله په عذاب سره هلاک سي او قابيل که څه هم دحضرت شيث عليه السلام په زمانه کښي شيث عليه السلام دادم عليه السلام دوصيت مطابق په قتل ورساوه خوهغه يوسړي وو اوسره له دي چي په اسماني عذاب سره هم نه دئ هلاک سوئ بلکي حضرت شيث عليه السلام دي قتل کړ،دارنگه نور جوابونه هم سته چي ذکرکول يې مفضي دتطويل گرځي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرح فضل الباری (۷) برخه، د بخاری شریف د اول حدیث لفظي ترجمه او د هغه په اړه مهم تحقیقات

محترمووروڼوپه دغه (۷) برخه کښي وتاسي ته دبخاري شريف داول حديث کوم چي د(انماالاعمال بالنيات) حديث دی معنی اولفظي ترجمه په داسي ډول درته کوم چي عالِم اوبې علمه هريو کامله فايده ورڅخه اخستلای سی اودارنگه په دي برخه کښي دمذکورحديث په اړه ځيني مهم اوضروری تحقیقات درته کوم اوددغه مبارک حديث دالفاظوتحليل اوتشريح اودارنگه له دغه حديث څخه مستنبطي سوی مسئلې اوځيني سوالونه اودهغوی جوابونه به په اتمه برخه کښي انشاء الله درته راسي،

______________________ الحد يث الاول

لفظي ترجمه:

(عن علقمه) له علقمه څخه (ابن وقاص اللَّيثي)چي ځوی دوقاص ليثي دی روايت دی (يقول)چي ويل به ده (سمعت) چي اوريدلي دی ما (عمر) له عمرڅخه (ابن خطاب)چي ځوی دخطاب دئ (رضي)راضي دي سي (الله)خدای پاک (عنه)له ده څخه يعني له عمرڅخه (على المنبر)پرمنبرباندي يعني پرمنبرباندي دمسجدنبوي (قال) چي وويل ده يعني عمر : (سمعتُ) واوريدل ما يااوريدلی دی ما (رَسُولُ)له رسول څخه(الله)دخدای پاک(صَلَّي) رحمت دی وکړی (اللهُ) خدی پاک(عَلَيْهِ)پرده باندی(و)او(سَلَّم)سالم دی کړی الله پاک دَیْ يعنی دين ا وامت دده له هرقسم افاتو څخه (يَقُوْلُ)چي ويل ده يعني په داسي حال کښي چي ويل رسول عليه السلام: (اِنَّمَا)خاص داخبرده يا(اِنَّمَا)بيشکه،په تحقيق سره (الْأَعْمَالُ)عملونه يعني ثواب دنيکوعملو (بِالنِّيَّاتِ)په نيتوپوري يعني ثواب دنيکوعملودنيستي اودهستی يا په بل تعبير دوجوداو دعد م په اعتبارپه نيتوپوري مربوط اوتړلی دی په دي ډول چي که نيت سم اوصحيح ؤنوبيادنيک عمل ثواب سته اوکه نيت خراب ؤنوبيادنيک عمل ثواب نسته ، (وَاِنَّمَا) اوخاص داخبرده (لِكُلِّ اَمْرِئٍ) هرسړی لره يعني سته هرسړی لره (مَا) هغه شي، هغه حاصل يعني له عمل څخه دده (نَوَى) چي نيت کړيوی ده يعني دهغه شي په عمل خپل کښي، (فَمَنْ) نوهرڅوک که (كَانَت) ؤو (هِجْرَتُهُ) هجرت دده يعني له دارڅخه دکفرودارته داسلام ياله مکي مکرمي څخه ومديني منورې ته (اِلَى دُنْيَا) ودنياته يعني دپاره ددنيا (يُصِيْبُهَا) چي حاصله کړی هغه دنيايعني ددي پاره هجرت وکړي چي دنيا حاصله کړي (اَوْ) يا (اِلَى اِمْرَأَةٍ) ويوې ښځي ته يعني يا وو هجرت دده دپاره ديوي ښځي(يَنْكِحُهَا)چي په نکاح کړي هغه ښځه (فهِجْرَتُهُ) نوهجرت دده (اِلَى مَا) وهغه ته يعني ثابت دی وهغه ته (هَا جَر) چي هجرت کړيدی ده (اِلَيْه) وهغه ته يعني لکه څرنگه چي ده په خپل نيت کښي په هجرت کولوکښي ددنياحاصلول ياله يوي ښځي سره نکاح کول خپل اصلي هدف گرځولی دی،نودارنگه دخدای اودرسول په نزدهم دغه هجرت دده ددنيايادښځي دپاره بلل کيږي اوپه اخرت کښي به بې نتيجې اوغيرمقبول وی(

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمی خیړنی:

د (رضی الله عنه) بیان

،، پوسه چی دلته دری قسمه لفظونه دی اول(صلاة اوسلام) دوهم(رضی الله عنه) دریم(رحمة الله علیه)علماؤ ،په دی باره کښی اختلاف دی چی دغه دری سره لفظونه دهرچاله نامه سره ویل کیدلای سی یعنی که نبی او رسول وی او که تابعی وغیره وی اوکه په دی کښی تفصیل اوتقسیم دی، دامام احمدبن حنبل رحمه الله مسلک دادی چی دغه دری سره لفظونه دهرچاله نامه سره ویل کیدلای سی اودامام اعظم اودامام مالک اودامام شافعی رحمهم الله مسلک دادی چی دلغوی معناګانو په اعتبارکه څه هم ددغودروسرو لفظوویل دهرچا په باره کښی صحیح کیدلای سی مګرپه عرف کښی دشرعی صلاة اوسلام تررسول الله صلی الله علیه وسلم پوری خاص دی اورضی الله عنه ویل ترصحابه ؤ پوری خاص دی اورحمة الله علیه له ماسوی دصحابه ؤسره لکه تابعین وغیره ویل کیږی،، انظرتقریر بخاری،،

له ترجمة الباب سره ددغه حدیث مناسبت

پوسه چی ددغه حدیث دمناسبت په اړه له ترجمة الباب سره علماؤمتعددقولونه ذکرکړیدی چی بیان یې په دی شرحه دی اول قول دادی چیدغه مبارک حدیث داسلام پیغمبر په مدینه کښی دوحی دظهوراودنصرت په ابتداکښی فرمایلی دی نوله ترجمة الباب سره یی مناسبت دادی چی باب خودبدءالوحی دی اوحدیث دبدءظهورالوحی په موقع کښی ویل سوی دی دوهم قول دادی چی دغه حدیث پرهجرت باندی مشتمل دی کوم چی مقدمه دوحی ؤوځکه چی دوحی ترشروع دمخه به داسلام پیغمبر وغارحراته داعتکاف دپاره هجرت کاوه دریم قول دادی چی دغه حدیث امام بخاری په قصددخطبی ویلی دی اوپه دی مقصد یې نه دی ویلی چی دترجمة الباب اثبات په وکړی دغه دری سره قولونه صاحب دعینی ذکرکړیدی خوځماپه فکریوهم په زړه پوری قول نه دی څلرم قول دادی چی دغه مبارک حدیث امام بخاری ددی دپاره راوړی دی چی عالمانوا وطالبانوته په تعلیم اوتعلم کښی دحسن نیت تعلیم ورکړی اوپنځم قول دادی چی شرعی عملونه لکه روژه لمونځ وغیره دوه طرفه لری یوطرف یې دادی چی الله جل جلاله په دغو کاروسره بندګان مکلف کړیدی اودوهم طرف یې دادی چی دغه کارونه بندګان کوی اوورځخه صادریږی نوداول طرف مبدأ یې وحی ده اوددوهم طرف مبدأیې حسن نیت دی شپږم قول دادی چی ددغه حدیث دترجمة الباب ددوهم جزء سره کوم جی مذکوره ایت دی مناسبت موجوددی هغه دادی چی په دغه حدیث سره امام بخاری دیوداسی قسم وحی مثال پیش کړیدی کوم چی هغه دټولوانبیاؤپه منځ کښی مشترک ؤ ځکه چی ټول انبیا په اخلاص اوپه حسن نیت سره مامور وه دغه راز نورقولونه هم سته خوځماحقیرپه فکرکښی یوهم په کامل ډول په زړه پوری نه راځی دغه راز اکثرځایونه په بخاری شریف کښی دحدیث اودترجمة الباب دمناسبت پیداکول دنس خوږ وی البته څما به ناچیز فکرکښی داخبره راګرځی چی دامام

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمه الله ددغه حديث له راوړلو څخه مقصد دادی چی دغه وحیی چی زه اوس دهغی اودهغی دبدء کیفیت درته بیانه وم دایوداسی امر دی چی په هغه سره چی هرڅه ثابت سویدی نو په هغوی سره عمل کول هلته دخدای اودرسول پ نزد داعتباروړدی چی په حسن نیت سره وی اوطرز دراوړلوددغه حديث دلته طرزدجملی معترضی دی، ددغه مبارک، حديث دشان ورودبيان ، پوسه چی دقران کریم کوم ایت یاسورت چی دکوم خاص سبب په وجه نازل کړسوی وی نووهغه سبب ته په عرف کښی شان نزول ويل کیږی اورسول الله صلی الله علیه وسلم چی کوم حديث ديوه خاص سبب په وجه فرمايلی وی نو وهغه سبب ته شان ورودالحديث يا موردالحديث یاسبب دورودالحديث ويل کیږی اولکه څرنګه چی دقران کریم د اياتواودسورتو دپاره شان نزول ضرورندی بلکه ډيرایاتونه له الهی لوری څخه په داسی حال کښی نازل سوی دی چی کوم خاص سبب دنزول نلری اوداسی نده لکه چی دځینو علماؤچی فکر اوګمان دی چی دقران کریم هرایت اوسورت شان نزول لری حتی یوه عالم ویوه ویب سائټ ته کوم چی زموږ تفسير فضل الرحيم پکښی خپریږی ليکلی وه چی کشکی داياتوشان نزول هم پکښی بيانيدلای دغه خبره ده دهمدغه فکر په سبب کړیوه ورنه موږ په تفسيرکښی دشان نزول مکمل رعايت په نظرکښی نیولی دیبهر حال دنبی عليه السلام حديثونه هم په همدغه ډول دی چی ځنی یی خاص سبب دورودلری اوځنی یی نلری اودغه مبارک حديث دهغواحاديثوله جملی څخه دی کوم چی سبب دورودیی سته چي بيان يی دادی چي عينی ذکرکړيدي چی له ابن مسعود رضی الله عنه څخه روايت دی چی ده فرمايلی دي چي په موږکښي یوه نفرله یوي ښځي څخه کومه چي دام قيس په نامه سره یاديدله دنکاح مطالبه وکړه نوهغي له ده سره په نکاح کولو کښي داقيد ولګا وه چي دَیْ به ومديني ته هجرت کوي نوبيا ده هجرت وکړاوام قيس هم له ده سره دشرط دموجوجوديت په وجه نکاح وکړه نوبيابه موږ ودغه سړي ته مها جر ام قيس وايه یعني نوپه دي سبب رسول عليه السلام دغه حديث وفرمايه ددغه سړي اصلی نوم هيچا ندی ذکر کړی البته دام قيس په باب داخبره شارحينو ذکرکړيده چي عيله نوميدله.داخودبخاری شريف دشارحينوويناوه مګرزما په فکرکښی داخبره راګرځی چی کله چی رسول عليه السلام اوځنی اصحاب ومدينی ته په هجرت ورغله نودمدينی انصاروله دوی سره داسی همکاری پیل کړه چی په خپلوجايدادوکښی ئی دوی له خپلوځانوسره ګډکړل اوچی چابه دوي ښځی درلودلی نویوه بی دمکی ویوه مهاجرته ورطلاقه کړه نوپه دغه وخت کښی داخطره پيدا سوه چی مباداداسی پیښه نسی چی ډیرخلګ په دی نيت ومدينی ته هجرتونه راپيل کړی چی دنيا اویاښځه حاصله کړی نوپه دی وجه ديوه داسی نبوی فرمان وصادره ولوته ضرورت ؤچی په هغه سره دداسی کارو مخنيوی ؤسی،

،دتعارض دفع کول،،

پوسه چی ددغه مبارک حديث اوديوه بل مبارک حديث ترمنځ یوقسم تعارض موجود دیچی بيان يي په دی ډول دیچی نسايي وغيره يوداسی روايت ذکرکړيدیچی حضرت ابوطلحه رضي ا لله عنه له حضرت ام سليم څخه ددی غوښتنه وکړه چی له ده سره نکاح وکړی نوام سليم په جواب کښی ورته وويل چی قسم په خدای دی ای

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوطلحه چی ته داسی څوک نه يې چی غوښتنه دی قبوله نکړه سی مګر ته کافرېې اوزه مسلمانه يم نوداوماته حلال اوجائز ندئ چی له تاسره نکاح وکړم اوکچیری ته اسلام قبول کړی نوزه به له تاسره نکاح وکړم اومهر اوورول څما به ستادغه اسلام قبلول وی اوبل هیڅ شي نه درڅخه غواړم وروسته ابوطلحه مسلمان سواوام سليم له ده سره نکاح وکړه نودلته خوابوطلحه له ام سليم سره دنكاح كولوپه وجه اسلام قبول كړاودغه مسلمانيدل دده دام سليم ورول سو،سره له دی چی دغه اسلام قبلول دده دخدای اودرسول په نزدهم معتبرکړسواوحال دادئ چی دانماالاعمال دحديث په مقتضی بايد دده اسلام نه وای صحیح سوی ځکه چی هجرت کول خوپه درجه کښی تراسلام راوړلوډيرکښته دئ نوچی هجرت دفاسدنيت په وجه باطل ګرځی نو اسلام قبلول په فاسدنيت سره خوبيخی بايد صحت ونلری علامه بدرالدين عينی ددی سوال متعددجوابونه کړيدی اول په دی ډول چی دابوطلحه په حديث كښی داخبره نسته چی ده له ام سليم سره دنكاح په وجه اسلام قبول کړچی دهجرت له حديث سره معارض سی بلکه صرف دغه خبرپکښی راغلی ده چی ام سليم ترهغه پوری دده له نکاح څخه منعه وکړه چی ودته الله پاک هدايت کاوه او واسلام راوړلوته يې بی له کوم دنيوی مطلب څخه رغبت پيداسواواسلام يې قبول کړنووروسته ام سليم له ده سره نکاح وکړه اودوهم په دی ډول چی ابوطلحه دنورواصحابوپه شان په خپل شوق اورغبت سره اسلام قبول کړ البته په تبعی ډول يې دغه خبره هم په خيال کښی وه چی مسلمان سم نوبيابه له ام سليم سره نکاح کوم او دريم په دی ډول چی دغه حديث دابوطلحه صحت نلری ځکه چی دمسلمانو ښځودنکاح حرام والی له کافرانوسره دحديبيې دصلحی له واقعی څخه وروسته اودمکی شريفی ترفتحی دمخه نازل سويدئ اودام سليم اودابوطلحه دنكاح واقعه خوډيره پخواپه مکه کښی رامنځ ته سويوه اوپه هغه وخت کښی دمسلمانی ښځی نکاح كول له كافرسړی سره رواوه نوبياڅنګه ام سليم ودته ويل چی څما نکاح له تاسره نده جائزه ځکه چی ته کافريې اوزه مسلمانه يم

له دي ځايه پرته په بخاري شريف کښی څوځايه ددغه حديث روايت سويدئ ؟

پوسه چي دغه مبارک حديث په بخاري شريف کښي شپږځايه نور ذکرسويدئ سره له اختلافه دشيوخو اول په کتاب الايمان کښي دوهم په کتاب العتق کښي دريم په باب دهجرت دنبی عليه السلام کښي څلورم په باب دنكاح کښي پنځم په کتاب الْأَيمان والنذور کښي شپږم په باب دترک دحيلوکښي،

له بخاري څخه ماسوی په نورو کوموکتابوکښي ددغه مبارک حديث روايت سويدئ؟

جواب، په دغوکتابو کښي ئي ذکر راغلي دي، اول په مسلم شريف کښي په اخيردکتاب الجهادکښي اودارنګه ابوداودبيهقي دارقطني او داسي په نوروټولومعتبروکتابودحديثوکښي دغه مبارک حديث مذکوردئ البته امام مالک صاحب يی په موطا کښي روايت ندئ کړئ ،،بيان داختلاف دالفا ظوددغه حديث،،پوسه چي دغه مبارک

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

حدیث په څلور قسمه الفاظوسره روایت کړسویدی په دي شرحه اول انما الاعمال باالنیات دوهم الاعمال بالنية دریم العمل بالنية څلرم الاعمال بالنية،

د دغه مبارک حدیث نوعه څه ده؟ پوسه چي دغه مبارک حدیث دابتداء دسندپه اعتبار فرد غریب دی او د سند د اخیر په اعتبار مشهوردئ او ځینوعلماؤمتواتربللی دی خوداقول صحیح نه دی ځکه ددغه حدیث دسندبیان په دي ډول دی چي په صحابه ؤ کښي تنهاعمررضي الله عنه له رسول علیه السلام څخه ددغه حدیث روایت کړیدی اوله حضرت عمرڅخه بیاتنهاعلقمه ددغه حدیث روایت کړیدی اوله علقمه څخه بیاتنهامحمدبن ابراهیم ددي حدیث روایت کړیدی‌اوله محمدبن ابراهیم څخه یې بیا تنهایحي بن سعیدانصاري روایت کړیدی‌له یحي څخه بیاله دؤسووڅخه زیاتوانساناٮوددغه حدیث روایت کړیدی‌نوځکه متواترخوبیخي نسي کیدلای البته نسبت واول دسندته غریب اونسبت واخیرته مشهوردی،،

ددغه حدیث دعظمت دشان په باره کښي علماؤڅه ویلي دي،پوسه چي ابوبکربن داسه ویلي دی چي له ابوداودڅخه مي واوریدل چي دانسان دپاره دده ددین په باره کښي دغه څلورحدیثونه کافي اوشافی دی،اول حدیث د(الاعمال بالنیات)دوهم حدیث د(الحلال بین والحرام بین)اخرجه البخاری ومسلم في کتاب المساقاة والنسائي وترمذي کلاهما في کتاب البیوع وابن ماجه في کتاب الفتن، دریم حدیث د(ومن حسن اسلام المرءترکه مالایعنیه) اخرجه الترمذی في کتاب الزهد وابن ماجه فی کتاب الفتن، څلرم حدیث د(لایکون المؤمن مؤمنا حتي یرضی لاخیه ما یرضی لنفسه)داخیري حدیث په بدل کښی صاحب دفتوحات ربانیه دغه حدیث ذکر کړیدی (ازهد في الدنیا یحبک الله) اخرجه ابن ماجه في کتاب الزهد، داول حدیث معني خوپه مختصرډول تیره سوه اوتحقیق یې انشاءالله راروان دی‌اوددوهم حدیث خلاصه مطلب دادی چي داسلام پیغمبرفرمایلي دي چي قطعي اومشهورحلال اوحرام خووهرچاته ښکاره دی خودحلالواودحراموپه منځ کښي داسي مشتبه اوپوشیده شیان سته چي وانسان ته یې په ښکاره ډول بدوالی نه معلومیږی نوهرڅوک چي له دغه رازپوشیده شیانوڅخه ځان وساتي نوپه تحقیق سره ده برائت اوپاکوالی خپل دین اوخپلی آبرولره حاصل کړاوددریم حدیث مطلب دادی چي داسلام پیغمبرفرمایلي دي چي که یوڅوک غواړی چي دده اسلام حسن ،نیک اوښائسته وګرځي نودَيْ دي له هرهغه کارڅخه ځان ساتي اوپریږدي دي کوم چي له ده سره مناسب نه وي او بې فایدې اوعبث کاروی اودڅلورم حدیث مطلب دادی چي ترهغه پوری هیڅ یوسړی کامل مومن نسي جوړیدلای ترڅوچي په ده کښي دغه صفت موجودیږی چي دخپل مسلمان وروردپاره هغه شي خوښوي کوم چي دخپل ځان دپاره یې خوښوي اودپنځم حدیث مطلب دادئ چي له دنیاڅخه بې رغبته سه نو به الله جل جلاله له تاسره محبت وکړی اوتابه دخپل ځان دوست وګرځوی،،اوقاضی عیاض رحمه الله فرمایلی دی چي دحدیثواماموناوداناالاعما ل الخ حدیث داسلام پوره دریمه برخه بللي ده ځکه چی په دغه حدیث کښی دنیت ذکر راغلی دی اواسلام جوړله دریوشیانو څخه دی قول اوفعل اونیت اوامام شافعی فرمایلی دی،، ان هذاالحدیث یدخل فیه نصف العلم ،،یعنی په دغه حدیث کښی نیمَی برخه دعلم دین

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخله ده توجيه دقول دامام شافعى رحمه الله داده چې عملونه دوه قسمه دی اول هغه دی چې ترظاهری اندامويوری تعلق لری اودوهم قسم ئی دادی چې ترزړه پوری تعلق لری او نيت له دوهم قسم عملو څخه دیامام عبدالرحمن بن مهدی فرمايلی دی چې هرڅوک چې اراده دجوړه ولوديوه کتاب وکړی نودی بايد ابتدادکتاب په دغه حديث وکړی امام خطابی فرمايلی دی چې زموږ متقدمينومشائخوبه دامستحب ګڼله چې دغه حديث دهرشی په سرکښی راوړل کيږی ،،انظر عينى وکتاب الاذکار واعلام الحديث وفتوحاترباني‌ه،، اوامام احمدرحمه الله فرمايلي دي چې اصول داسلام دري حديثونه دی اول حديث د(انماالاعمال بالنيات) دوهم حديث د(الحلال بين والحرام بين) اودريم داحديث (من احدث في امرنا هذا ماليس منه فهورد)اخرجه البخارى فی کتاب الصلح ومسلم في کتاب الاقضية وابوداودفي کتاب السنة وابن ماجه في المقدمة دذکرسوی حديث دالفاظو ترتحقيق دمخه کوم چې په اتمه برخه کښې به انشاءالله درته راسي ويوڅونورومهمو خبروته متوجه سی اوله خبرداده چې مقدسي په شروط الائمة الستة کښي صفحـ۷۱ـــه ، اوحازمی په شروط الائمة الخمسة کښي صفحـ۷۳ـــه، ذکرکړيدي چې امام حاکم فرمايلي دي چې امام بخاري په بخاري شريف کښي داسي حديث نه دي راوړی چې هغه دي غريب وي يعني په يوه مرحله له مرحلوکښي دي دده راويان تردووکم وی مګردحاکم دغه قول علماؤردکړيدی

اول په دغه ذکرسوي حديث سره دوهم په هغه حديث سره چې دبخاري د ټولواحاديثوپه اخرکښي راغلی دیچې الفاظ ئی دادی کلمتان حبيبتان الی الرحمن ثقيلتان فی الميزان خفيفتان علی اللسان سبحان الله وبحمده سبحان الله العظيم ځکه چې دغه دواړه حديثونه غريب دی داول حديث دغرابت بيان مخکي تيرسواودوهم حديث دغرابت بيان دادی چې له رسول عليه السلام څخه تنهاابوهريره رضي الله عنه دهغه روايت کړيدی اوله ابوهريره څخه تنهاابوزرعه اوله ابوزرعه څخه بياعماره بن قعقاع اوله عماره څخه بياتنها محمدبن فضيل ددغه حديث روايت کړيدي اوله محمدبن فضيل څخه وروسته يې بياراويان ډيرسويدی اوحازمي په خپل کتاب شروط الائمة کښي دپاره دابطال ددغه قول ځان ته باب ايښی دی اوحافظ ضياء مقدسي په دي باره کښي يو کتاب جوړکړيدی کوم چې غرائب الصحيحين يې نوم دی اوتردؤسوو(۲۰۰)زيات غريب اوفردحديثونه کوم چې په صحيحين کښي راغلي دي په دغه کتاب کښي ذکرکړيدي اوودغه قسم معلوماتوته ددي دپاره ضرورت سته چې داحاديثودتعارض اودترجيح په وخت کښي په نفعه تماميږی دوهمه خبره داده چې د (انماالاعمال ...الخ)د حديث په اړه يوه تعجبی پيښه داده چې سره له دي چې حضرت عمردغه مبارک حديث پرمنبرباندی په عامه مجمع کښي ويلی دی مګرله علقمه څخه پرته بل هيچا ددغه حديث روايت له ده څخه نه دی کړی اودارنګه رسول عليه السلام هم دغه مبارک حديث په عامه مجمع کښي فرمايلی دی ځکه چې په بخاري شريف کښي ددغه حديث اوه ځايه روايت سويدی چې اخري روايت يې په باب ترک الحيل کښي کړيدی کوم چې دسرالفاظ يې په دي ډول دي(ياايهاالناس انماالاعمال باالنيات..الخ)اوسره له دی چې له عمررضی الله عنه څخه پرته ئی بل هيچاله رسول عليه السلام څخه روايت ندی کړي دريمه خبره داده چې امام بخاري په خپل دغه کتاب کښي دهغه روايت اوحديث ذکرترټولو احاديثوړومبی کړيدیکوم چې ده يې له حميدی څخه روايت کړيدی داپه دې وجه چې حميدی په نسب کښي قريشي دی

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورسول علیه السلام فرمایلي دي(قدمواقریشاً ولاتقدموها)یعني قریش دمخه کوۍ اوتاسي پرقریشوباندی مه دمخه کیږی اودارنگه حمیدی دمکې دۍ اودوحی ابتداءپه مکه شریفه کښي سویده همداسبب دۍ چي دوهم يې هغه حدیث راوړیدۍکوم چی له امام مالک څخه يې روایت سویدۍ اوامام مالک دمدیني منوري دۍ اودوحي دوهم مهبط هم مدینه منوره وه ،، ومن الله توفیق

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري او شرح فضل الباری،۱۲، برخه

الحدیث الثانی

محترموورونوپه دغه برخه کښې دبخاری شریف ددوهم مبارک حدیث متن سره له اعرابه اوسره له حرکاتواوسکناتواوسره له لفظی ترجمې په ډیره اسانه اونایابه طریقه سره درته وړاندی کوم،اول دحدیث متن ته ګوری اودالفاظودحدیث حرکتونه وغیره وپېژنی

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ ا لْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ(أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ

عَلَيَّفَيُفْصَمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِيْ مَا يَقُولُ ، قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَاَنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا).۳۰۴۳(

لفظی ترجمه

،(حدث)حدیث وکړ،خبروکړه،(نا)وموږته یعنی امام بخاری فرمائې چې وماته سره له نوروملګروځما خبر راکړ،عبدالله،عبدالله ،ابن،چې ځوی،یوسف،دیوسف دی(قال)وویل ده یعنی عبدالله وموږته (اخبر)چې خبر راکړ(نا)موږته یعنی ومااوزما وملګروته،مالک،مالکینی کوم چې یوله څلورواماموڅخه دی(عن)له ،هشام،هشام څخه(ابن) چې ځوی،عروه،دعروه دی (عن)له (ابی) پلارڅخه(ه)دده(عن)له،عائشة،عائشې څخه(ام)چې مور(المؤمنین)دمومنانوده (رضی)راضی دی سی(الله) خدای پاک (عن)،له(ها) دې څخه(ان) چې په تحقیق سره،الحارث،حارث(ابن) چې ځوی ،هشام،دهشام دی (سال)سوال وکړ،پښتنه وکړه،ده ینی حارث(رسول)له رسول څخه(الله) دخدای ،(صلی) رحمت دی وکړی(الله)خدای پاک(علیه)پرده باندی(و)او(سلم)سالم دی کړی دی یعنی الله پاک یعنی رسول علیه السلام دی سالم کړی له ټولوآفاتواوهرقسم تکلیفوڅخه (ف) نو(قال)وویل ده یعنی حارث (یارسول الله) ای رسول دخدایه (کیف)څرنګه(یأتی)راځی(ک)وتاته(الوحی)وحی (ف)نو(قال) وویل (رسول) رسول (الله) دخدای(احیاناً)چې کله کله،په بعضی وختوکښ،، (مثل)په مثل یاپه مثل کښې (صلصلة)داواز (الجرس)دجرس،یعنی دژرنګولې (و)او(هو)دغه یعنی دغه قسم دوحی (اشدّ)ډیرسخت دی یعنی ډیرسخت قسم دی(ه)دده یعنی دوحی(علی)پرمابانذی(ف)وروسته(یفصم)قطع کېږی دغه یعنی دغه وحی یاسختی دوحی (و)حال داوی (قد)چې په تحقیق سره(وعیت)په یادکړئ وی ما (عن)له(ه)ده څخه یعنی له وحی راوړونکی څخه یاله وحی څخه (ما)هغه(قال)چې ویلی وی ده یعنی وحی راوړونکی وماته یعنی په داسی حال کښې وحی قطع سی چې ماټوله

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له وحی راوړونکی څخه چی فرشته ده یاده کړي وی(و)او(احیاناً) په ځینووختوکښی (یتمثل)ګرځی (لی)مالره یادپاره ځمایعنی دپاره داسانی ځما(الملک) فرشته(رجلا) په مثل دسړی (ف)بیا(یکلم)خبره کوی دی یعنی فرشته په وحی سره (نی)له ماسره (ف)نو(اعی)یاده وم زه (ما)هغه څه (یقول) چی وایې دَیْ یعنی ملکه هغه څه وماته(قالت)وویل یعنی عروه ویلی دی چی وویل وماته ،عائشة،عائشې رضی الله عنهاچی(و)او(ل)خامخایعنی قسم کوم چی خامخا(قد)په تحقیق سره(رأیْ)ولیدی(تُ)ما(هُ)دَیْ یعنی رسول علیه السلام (ینزل) چی نازلیدله(عَليْ)پر(ه)ده باندی(الوحی) وحیه (فی)په(الیوم) ورځ کښی(الشدید)سخته (البرد) دیخوالی سړوالی یعنی په داسی ورځ کښی چی یخوالی ئې ډیرسخت وو (فَ)بیا،وروسته،(یفصم)قطع کیدله دایعنی وحیه (عن)له(هُ)ده څخه(و)حالداوو(انّ)چی په تحقیق سره (جَبِیْن)تندیْ(هُ)دده (لَ)خامخا(یتفصد) بهیدی(عرقاً)له خولوڅخه یاپه حیث دخولویعنی په سخته خن کښی دوحی دشدت اوسختی په وجه دده مبارک له تندی څخه داسی په زورسره خولې رابهیدلې لکه یوانسان چی فصداو رګ ووهی اوپه زوراوقوت سره وینه ورڅخه راوبهیږی،په راتلونکوبرخوکښی به ددغه مبارک حدیث په ارتباط علمی څیړنی اوتحقیقات ان شاءالله درته راسی،

ومن الله التوفیق تمت

بخاري اوشرح فضل الباري ۱۷برخه،۳حدیث

محترمووروڼودبخاری شریف ددغه دریم مبارک حدیث په ارتباط په په مختلفوبرخوکی دامطلبونه درته راسی ،۱،ددغه مبارک حدیث لفظی ترجمه کومه چی په اول قدم کی مهم مطلب دی دوهم دحدیث دالفاظوعلمی تحقیقات دریم دمومن دخوبوتحقیق څلرم دانبیاؤدخوب حکم پنځم له حدیث څخه مستنبط مسائل شپږم دخلوت حکم اوفائدې ،اوم دجبریل ددرې واره نیولوپه غیږکی رسول علیه السلام لره حکمت وغیره په دې برخه ددریم حدیث ټول متن اودحدیث له ابتدا څخه بیا دحدیث تردغه عبارت پوری چی(فجاءه الملک) لفظی ترجمه درته وړاندی کیږی

-3حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ{اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ}فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنْ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ

(1/7)

لفظي ترجمه،

3-[حَدَّثَ]حديث ووايو[نَا]وموږته ،يعنى موږږشاګردان ناست ؤ وموږتهولوته حديث وواية [يَحْيَى]يحيى (بْنُ]چى زوى دى [بُكَيْرٍ]دبكير[قَالَ]وويل ده يعنى يحيى وموږته [حَدَّثَ]چى حديث ووايو[نَا]وموږته ،يعنى وموږږرو نفروته [اللَّيْثُ]ليث[عَنْ]له [عُقَيْلٍ]عقيل څخه ،يعنى چى ليث روايت كاوه د دغه حديث له عقيل څخه [عَنْ]له[ابْنِ]زوى څخه [شِهَابٍ] دشهاب،يعنى چى عقيل بيا روايت كاوه ددغه حديث له زوى څخه دشهاب [عَنْ]له [عُرْوَةَ]عروه څخه[بْنِ]چى زوى دى[الزُّبَيْرِ]دزبير[عَنْ]له [عَائِشَةَ]عائشې څخه[أُمِّ]چى مورده[الْمُؤْمِنِينَ]دټولومومنانو،يعنى چى عروه دزبير ځوى بيا روايت كاؤ له عائشې رضى الله عنها څخه[أَنَّ]ددې چى ېبشكه [هَا]دې ،يعنى عائشې [قَالَتْ]وويل[أَوَّلُ]چى اول [مَا]دهغه[بُدِئَ]چى شروع وكړه سوه[بِهِ]په هغه سره [رَسُولُ]ورسول ته [اللَّهِ]دخداى [صَلَّى]رحمت دى نازل كى[اللَّهُ]خداى پاک [عَلَيْهِ]پرده باندى [و]او[سَلَّمَ]سلامتيا دى نازله كى الله پرده باندى [مِنْ]له [الْوَحْيِ]وحى څخه [الرُّؤْيَا]خوب لېدنه وه [الصَّالِحَةُ]صالحه ،يعنى خوشحالى راوستونكي خوب ليدنه [فِي]په[النَّوْمِ]خوب كى ،،پوسه چى خوب لېدنه خونه وى مګرپه خوب كى خوكله كله درؤيا دلفظ اطلاق پرهغه لېدنه باندى هم كېږى چى په بيدارى كى وى لكه چى تفصيل بې په علمى تحقيق كى راسى نوپه دې وجه دلته دفى النوم لفظ راوړل سويدى [فَـ]نو[كَانَ]ؤدى يعنى رسول عليه السلام[لَا]چى نه بې[يَرَى]ليدله [رُؤْيَا]هيڅ خوب ليدنه [إِلَّا]مګر،يعنى مګرليدله بې هغه خوب ليدنه [جَاءَتْ]چى رابه غله دا،يعنى په داسى حال كى چى رابه غله داخوب ليدنه دده [مِثْلَ]په مثل [فَلَقِ]دروشنى [الصُّبْحِ]دسهار ،يعنى نوده مبارک چى به كوم خوب وليدئ نودهغه تعبيربه دسهار دروشنى په څيرواضح اوروښانه ؤ[ثُمَّ]وروسته،يعنى وروسته له لېدلودداسى خوبو[حُبِّبَ]خوښ كړسو[إِلَيْهِ]وده ته[الْخَلَاءُ]خلوت،ګوښه نشينى له خلګوڅخه[و]او[كَانَ]وودئ ،يعنى رسول عليه السلام [يَخْلُو]چى خلوت

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کاؤ[بِغَارِ]په غار کی [حِرَاءٍ]دحرا ،چی دیوه غره نوم دی په مکه شریفه کی کوم چی اوس مهال جبل نورورته ویل کېږی [فَ]نو[يَتَحَنَّثُ]تحنث بې کاؤ[فِيهِ]په ده کی یعنی په دغه غارکی [وَهُوَ]دَ یْ ،یعنی تحنث [التَّعَبُّدُ]تعبددی ،یعنی تحنث وتعبدته ویل کېږی کوم چی په معنا دعبادت کولودی [اللَّيَالِيَ]په شپوکی [ذَوَاتِ]خاوندانی [الْعَدَدِ]دشمار،یعنی نوتحنث بې کاؤپه دغه غارکی دحراپه شپومعدودوکی [قَبْلَ]له مخه[أَنْ]تردې [يَنْزِعَ]چی رجوع به کوله ده [إِلَىَ]وَ[أَهْلِهِ]اهل ته دده [وَ]او[يَتَزَوَّدُ]زاد،توښه به اخیسته ده یعنی رسول علیه السلام[لِذَلِكَ]الپاره دهغه یعنی ده به لپاره دهغه مقدارشپوچی په یوه نوبت به ده مبارک دحراپه غار کی تېره ولی دخوراک اوڅښاک آذوغه له ځان سره اخستله (ثُمَّ) بیابې(يَرْجِعُ)رجوع کوله ده یعنی له غارڅخه(إِلَى)و(خَدِيجَةَ) خدېجې ته(فَ)بیابې(يَتَزَوَّدُ)توښه اخستله ده(لِمِثْلِهَا)لپاره دمثل دهغوشپویعنی بیا چی بې دڅونه شپودتېر پدلوخیال ؤپه غارکی دحرا نوهغونه نفقه بې بیاورسره واخستله (حَتَّى)ترهغه پوری یعنی داسلسله جاری وه ترهغه پوری (جَاء)چی راغی(هُ)وده ته (الْحَقُّ) حق یعنی وحی(و)حال داؤ(هُو) چی دَی (فِي)په (غَارِ)غارکی ؤ(حِرَاءٍ)دحراغره،تمت من الله التوفيق

Download from: ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library